ALTERNATIVES DE FUTUR

Catàleg transnacional de bones pràctiques

Índex

Agraïments

1. Introducció

2. Criteris per identificar bones pràctiques

3. Bones pràctiques seleccionades (accions de suport)

   3.1 Gènere i interseccionalitat

   3.2 Seguretat envers les violències *online* i *offline*.

   3.3 Participació juvenil, educació emocional i empoderament: posant en valor pensaments, sentiments i les veus de la gent jove.

4. Conclusions

Agraïments

Aquest catàleg s'ha realitzat en el marc del projecte «Alternatives de futur: cap a l'empoderament de nois i noies tutelades víctimes de violència amb la capacitació de professionals des d'una perspectiva de gènere i basat en el principi de l'interès dels i les menors», finançat per la Unió Europea (acord de subvenció n. JUST/2014/SPOB/AG/VICT/7405).

El catàleg ha estat redactat per persones associades als projectes següents: Fundació Surt (Barcelona, Catalunya), Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark (Graz, Àustria), Children in Scotland (Edimburg, Escòcia), Dissens (Berlín, Alemanya), Istituto degli Innocenti (Florència, Itàlia) i Animus Association Foundation (Sofia, Bulgària).

Un agraïment especial a tota la gent que ha participat en el projecte, tant als nois i noies com als i les professionals.

Introducció

Aquest catàleg s'ha elaborat en el marc del projecte «Alternatives de futur[1]: cap a l'empoderament de nois i noies tutelades víctimes de violència amb la capacitació de professionals des d'una perspectiva de gènere i basat en el principi de l'interès dels i les menors», finançat per la Unió Europea (acord de subvenció n. JUST/2014/SPOB/AG/VICT/7405)». El projecte «Alternatives de futur» es focalitza en un col·lectiu altament vulnerable: nois i noies tutelats/des que viuen en centres d'atenció residencial. Aquest grup de joves, sovint descuidat i invisibilitzat, necessita molt de suport i implicació orientada a ajudar-los/les a superar els seus traumes i a adonar-se de tot el seu potencial. Organitzacions provinents de sis països europeus han combinat els seus esforços per treballar de manera conjunta, associades en aquest projecte: Fundació Surt (Barcelona, Catalunya), Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark (Graz, Àustria), Children in Scotland (Edimburg, Escòcia), Dissens (Berlín, Alemanya), Istituto degli Innocenti (Florència, Itàlia) i Animus Association Foundation (Sofia, Bulgària).

El catàleg presenta una selecció de pràctiques exitoses que van ser implementades i provades per les diverses organitzacions que es van associar per treballar amb persones joves tutelats/des. L'objectiu del mateix és proporcionar eines específiques al col•lectiu de professionals que treballa en aquests centres per tal d'ajudar els nois i noies al seu càrrec a sentir-se més segurs/es i empoderats/des, sempre des d'una perspectiva de gènere i un enfocament centrat en l'interès superior dels i les menors.

El catàleg va dirigit, majoritàriament, als i les professionals que treballen amb joves que es troben en aquesta situació. No obstant això, també pot resultar útil tant per a personal investigador com per a altres professionals que treballen amb nois i noies en grup, com per a totes aquelles persones motivades pel treball en grup i per les activitats interactives. Així doncs, en definitiva, va dirigit a tothom qui tingui interès en aquest tema.

Context

Tot i que l'acolliment en centres d'atenció residencial es considera un últim recurs en les pràctiques actuals d'atenció i protecció a infants, arreu d'Europa encara hi ha molts nois i noies que viuen en centres residencials d'acció educativa (CRAE). Com a col·lectiu, estan a exposats/des a moltes vulnerabilitats —sovint arrosseguen històries de traumes personals, abandonament, abusos o negligències— i, segons les Directrius de la UE per a la Promoció i Protecció dels Drets de l'Infant, els nois i noies que pertanyen a col·lectius vulnerables han de fer front a riscos particulars però també a la discriminació, la marginalització i l'exclusió. Això fa que siguin col·lectius amb moltes necessitats específiques i que treballar amb ells i elles suposi un desafiament considerable.

La funció del conjunt de professionals que treballen amb aquests nois i noies és clau a l'hora d'ajudar-los/les a superar els traumes, empoderar-se, ser capaços de fer valer els seus drets i prevenir futures situacions de violència. Així doncs, el primer objectiu d'«Alternatives de futur» ha estat avaluar les necessitats tants dels nois i noies com dels i de les professionals i, partint d'aquesta base, desenvolupar i dur a terme una sèrie d'accions de suport per a joves residents en CRAE. Després, s'han escollit les accions més efectives per tal que puguin ser utilitzades de nou en altres situacions.

El projecte s'ha realitzat a sis regions europees: Catalunya (Espanya), Styria (Àustria), Berlín (Alemanya), Edimburg (Escòcia), Florència (Itàlia) i Sofia (Bulgària). En la primera etapa, es van avaluar les necessitats i la situació actual de joves i professionals dels CRAE de totes les regions, mitjançant grups de discussió, discussions i qüestionaris dirigits tant a joves com a professionals. Els resultats s'han resumit en un informe transnacional. Aquests resultats mostren que l'atenció residencial encara existeix a totes les regions, però, com a part dels processos de desinstitucionalització general, les instal•lacions són cada cop

[1] "Alternative Future. Towards the empowerment of child victims of violence in alternative care through a gender sensitive and child-centred capacity building programme for professionals"

més petites i s'ajusten millor a les necessitats dels i les joves. Aquests nois i noies necessiten entorns segurs que promoguin relacions basades en la confiança i sense cap tipus de violència, així com també espais de descans i d'entreteniment, ambients que propiciïn el respecte i els ajudin a desenvolupar un sentiment de pertinença, espais d'empoderament on els i les menors siguin reconeguts/des com a subjectes de ple dret, i espais d'aprenentatge en què se'ls potenciïn les seves habilitats, fer-se valer i autoafirmar-se, i maneres per fer front a les experiències negatives i als traumes.

Tot i així, en molts casos, a causa de la manca de formació, d'experiència i de recursos, es desatenen alguns drets i algunes necessitats dels nois i noies, com ara el dret a la participació o el dret a la privacitat, entre d'altres. Encara hi ha el perill de dissenyar i portar a terme una atenció i un suport als CRAE segons la perspectiva adulta i segons la seva visió sobre les necessitats de les persones joves.

Per tant, una de les preguntes que planteja aquest projecte és: Quins són els desafiaments principals amb què es troben els i les professionals i com es pot millorar la seva capacitació i formació?

Ajudar les persones joves que han experimentat algun tipus de violència s'ha identificat, a totes les regions, com el repte que necessita un major desenvolupament de la capacitació entre els i les professionals. Per tal d'ajudar els nois i noies, necessiten saber com crear els espais de seguretat i suport que el conjunt de joves necessita, la qual cosa no només inclou seguretat física i confort, sinó també el fet d'entendre les causes i les dinàmiques subjacents al trauma i a la violència, i els seus efectes a curt i llarg termini.

Un altre aspecte clau amb el qual molts treballadors i treballadores socials semblen tenir diverses dificultats és el corresponent a la reflexió i comprensió de les nocions de gènere i dels rols de gènere, i de com aquests repercuteixen en les experiències de violència viscudes pels nois i noies i la manera com les afronten. Per comprendre millor aquest aspecte, és necessari que els i les professionals explorin les seves pròpies idees sobre el gènere i la manera com aquestes idees influeixen, de manera evident o més subtilment, en les seves relacions afectives amb els i les menors.

L'avaluació de les necessitats dels i de les professionals de totes les regions participants en el projecte va mostrar que estan molt interessats en desenvolupar la seva capacitació per treballar amb nois i noies que han experimentat traumes i episodis de violència. El gènere, la diversitat i els

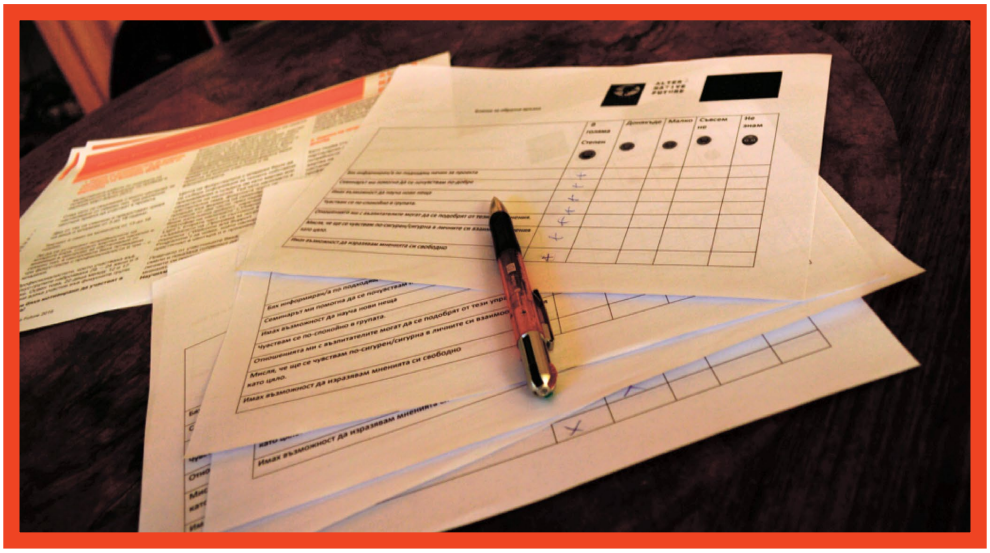

drets dels infants/joves són assumptes que també interessen als i les professionals. Així doncs, en base als resultats de la detecció de necessitats inicial, es va preparar un programa de formació i capacitació per als treballadors i treballadores dels CRAE dels sis països associats, focalitzat en normes de gènere i estereotips, la introducció de la perspectiva de gènere i intersectorial als CRAE, la creació d'un espai segur per a la gent jove, la garantia dels drets dels infants/joves al CRAE i la prevenció de les violències de gènere.

Evidentment, el programa de capacitació i formació com a fet aïllat no és suficient. Per aquest motiu, la següent etapa del projecte va consistir en preparar i posar en pràctica accions de suport específiques per a nois i noies de diversos CRAE. Després, aquestes accions s'utilitzen com a model que es pot aplicar reiteradament a altres grups i a entorns diferents, per altres professionals. Aquestes pràctiques poden servir com a instruments aplicables per als i les professionals que treballen amb aquests grups de joves, i, així, els poden ajudar a gestionar millor les seves emocions, a sentir-se més segurs/es, a desenvolupar estratègies constructives per afrontar els traumes, a comprendre millor la violència i els seus efectes, així com també els efectes de les normes i els rols de gènere en les seves experiències i el seu comportament.

De totes les accions de suport preparades i posades en pràctica, les més efectives són les que es presenten en aquest catàleg. S'hi inclouen els criteris de selecció que es van seguir a l'hora d'escollir les millors accions de suport i, a continuació, es presenta cada acció específica de tal manera que el lector/a hi troba el context en què es va portar a terme i la descripció de com es pot reproduir. Les accions de suport han estat classificades en tres categories: a) Gènere i interseccionalitat 2) Seguretat envers la violència online i offline c) Participació juvenil, educació emocional i empoderament: posant en valor pensaments, sentiments i les veus de la gent jove. Algunes de les categories es solapen i estan interrelacionades, especialment, la promoció de l'equitat de gènere amb la prevenció de la violència. De fet, les tres àrees es complementen, per la qual cosa tenen un major potencial si s'entenen com una globalitat.

A més, el catàleg consta de recursos addicionals, contactes i comentaris sobre l'avaluació de les accions de suport.

Esperem que aquest catàleg es pugui utilitzar com a conjunt de bones pràctiques i que sigui una ajuda per a professionals que procuren proporcionar una atenció de qualitat als nois i noies que viuen en centres d'atenció residencial.

2. Criteris per identificar bones pràctiques

Premissa:

Les bones pràctiques haurien de respondre a l'anàlisi de necessitats duta a terme en la primera fase del projecte (Fase de detecció de necessitats) tal com es descriu a les **Directrius per a accions de suport.** Això s'hauria de considerar una condició prèvia per identificar bones pràctiques en el projecte «Alternatives de futur».

Definició de «bona pràctica»:

Una «bona pràctica» és una acció específica que compleix un seguit de criteris (vegeu a sota) i, per tant, és recomanada com a model. Es tracta d'una intervenció que ha estat implementada i, basant-se en la seva qualitat interna, en la seva efectivitat —és a dir, en la seva capacitat per respondre a les necessitats i als problemes identificats—, i en la seva capacitat general per respondre a expectatives complexes, es pot considerar una experiència d'èxit, per la qual cosa mereix que sigui compartida i reproduïda per tal de beneficiar el major nombre possible de persones.

Criteris per a una bona pràctica:

S'han de tenir en compte els criteris següents per tal de determinar quan és que una intervenció es pot definir com a «bona pràctica».

- **Efectivitat**

Una «bona pràctica» demostra la seva rellevància estratègica com a actuació (si no la més efectiva) per assolir un objectiu o abordar una necessitat/problema específic —per exemple, per empoderar les noies i els nois que han patit violència—, s'ha adoptat exitosament i ha tingut una repercussió positiva en els infants/joves. Comparar les expectatives amb els resultats aconseguits comporta una avaluació ex post, és a dir, una avaluació efectuada després de la finalització de la intervenció, mitjançant diverses eines d'avaluació (com ara un qüestionari d'avaluació) que es presenten a les persones implicades. Aquestes persones inclouen, evidentment, els nois i noies que han rebut la intervenció, però també inclou les persones del seu entorn, principalment el personal del centre d'atenció residencial, com els educadors i les educadores, entre d'altres.

- **Perspectiva de gènere**

L'acció hauria de promoure una perspectiva de gènere i una reflexió sobre els estereotips de gènere amb el propòsit de sensibilitzar sobre aquesta qüestió i promoure la igualtat de gènere, així com també la no discriminació sobre la base de l'orientació sexual i la identitat de gènere dins i fora el CRAE. L'acció també hauria de tenir l'objectiu de prevenir la perpetració de violència de gènere i fomentar la igualtat de gènere. (Vegeu les Directrius per a accions de suport).

- **Enfocament centrat en els drets dels infants/joves i participació**

L'acció ha de respondre als drets dels infants/joves i, concretament, ha de promoure els principis de l'interès superior de l'infant/jove, la participació dels nois i noies i la no discriminació. (Vegeu les **Directrius per a accions de suport**).

Els enfocaments participatius són essencials en tant que generen una sensació de control sobre les decisions i les accions col•lectiu. L'acció ha de mostrar com es va desenvolupar i posar en pràctica a través de processos participatius, on, les persones beneficiàries —per exemple, les noies i els nois que participaven en l'acció—, van ser consultats/des prèviament i després involucrats/des, amb l'objectiu de millorar-la. A part dels nois i noies, també es podrien involucrar altres persones rellevants per als i les menors, com per exemple els seus progenitors —sempre que les circumstàncies ho permetin, especialment en els casos on el pare o la mare no són els que han comès actes violents i on les relacions amb els progenitors no es conceben com un risc per als infants/joves residents en el CRAE—, altres membres importants de la família, el professorat o les persones responsables d'organitzacions juvenils on han assistit els i les menors, entre d'altres. Per exemple, activitats educatives o recreatives sobre la importància de l'esport es poden identificar i implementar amb la participació de

l'escola i d'organitzacions esportives, per tal de garantir un enfocament coherent en diversos ambients.

- **Millora de la resiliència**

Una «bona pràctica» hauria de contribuir a reduir el risc d'episodis futurs de violència i altres riscos associats a aquest (com ara l'autolesió o l'abús de substàncies). Reduint els factors de risc i potenciant els factors de protecció (autoestima, coneixement, consciència, sentiment de pertinença o una xarxa de protecció, entre d'altres; vegeu també les **Directrius per a accions de suport)**, s'assoleix la capacitat de recuperar-se i, per tant, millora la resiliència.

- **Innovació**

Una acció es pot considerar innovadora quan disposa d'un contingut innovador tant pel que fa als objectius (per exemple, abordar assumptes delicats com ara la promoció de la no discriminació basada en la identitat de gènere o l'orientació sexual, la prevenció de la violència de gènere o el dret a la privacitat per a noies i nois residents en CRAE, entre d'altres), com pel que fa al procés, la metodologia, les estratègies (com l'ús d'eines que promoguin la participació del o la menor) o el context.

- **Disponibilitat de la informació**

La descripció d'una acció específica ha de proporcionar informació de manera clara, lògica, completa, homogènia, fidedigne i sintètica com a requisit previ per a la reproducció i transferència de les experiències del projecte a qualsevol altre lloc i per a una participació àmplia de les persones clau que treballen en el mateix àmbit.

- **Reproduïbilitat i transferibilitat**

Una bona pràctica hauria de tenir potencial per ser reproduïda i, per tant, hauria de poder adaptar-se a objectius similars en situacions variades, concretament en diferents territoris geogràfics. Així mateix, l'ideal seria que la pràctica pogués ser reproduïda amb una mínima adaptació amb adolescents residents en CRAE que presentin característiques diferents (antecedents migratoris, diversitat funcional, dificultats d'aprenentatge, dificultats de conducta, antecedents socioeconòmics diversos, infants adoptats a nivell nacional o internacional, etc.). Així doncs, la reproduïbilitat comporta una integració horitzontal i vertical de les característiques fonamentals de l'acció.

- **Sostenibilitat**

La sostenibilitat significa **(a)** compatibilitat amb els recursos disponibles, possiblement amb el suport d'una anàlisi de comparació de costos amb altres iniciatives similars, així com també el potencial per recaptar fons nous; per tant, hauria de preveure els seus recursos financers després de la finalització del projecte fundat per la Comissió Europea (CE), i **(b)** compatibilitat amb les estructures sociopolítiques i el context.

3. Bones pràctiques seleccionades: accions de suport

3.1 Gènere i interseccionalitat

3.1.1 Abraça la igualtat i oposa't a la violència de gènere

Organització: Animus

Context

L'acció de suport es va posar en pràctica a SOS «Aldees Infantils», que compta amb dos centres a Sofia, cadascun amb uns deu nois i noies de 14 a 18 anys. Els i les residents d'un d'aquests centres, «Amics», van ser els que van participar en aquesta acció de suport.
Els i les residents del centre són adolescents pels quals les qüestions d'identitat en general i d'identitat de gènere en particular són centrals. A més, han experimentat traumes i episodis de violència i poden haver començat a normalitzar alguns tipus de violència, incloent-hi la violència de gènere, i poden haver topat amb exemples negatius en relació als estereotips de gènere. Per tant, es va determinar que els temes referents als rols de gènere i a la igualtat de gènere podien ser molt útils per a tots ells i elles.

Justificació

Els grups de discussió amb les persones joves i els i les professionals es van portar a terme en el mateix centre utilitzat en l'anterior fase del projecte i, conseqüentment, es van identificar algunes de les qüestions i necessitats dels i les residents i del personal, la majoria relacionades amb la seguretat personal, els límits, i el reconeixement de la violència, la violència de gènere i la desigualtat de gènere. Els temes es van escollir a partir d'una entrevista al director del centre, que ens va donar informació sobre la formació prèvia de l'equip de professionals i les activitats que s'havien realitzat amb els i les joves, i quines eren les seves necessitats actuals.

Organització pràctica

L'acció de suport es va portar a terme al centre un matí que anava bé als nois i noies.

Duració: 2 hores.

Material: paperògraf, paper, marcadors, bolígrafs, tisores.

Participants 7 participants, 5 nois i 2 noies de 15 a 18 anys.

Realització (estructura, activitats, observacions)

1. Preparació del muntatge i dels materials. Els i les participants es van asseure formant un cercle o un semicercle.

2. Familiaritzar-se amb els companys/es: cadascú es va presentar breument. El formador els va parlar del projecte i dels temes que es tractarien.

3. Debat sobre: Què és el gènere? Què és la igualtat de gènere? Pots posar exemples sobre igualtat o desigualtat partint de la teva pròpia experiència?

4. Exercici «La casella dels rols de gènere».

- En dos fulls del paperògraf, el formador hi va dibuixar dues caselles. En una hi va escriure «actua com una dona» i, en l'altra, «actua com un home».

- Va preguntar al grup si havien sentit sovint aquestes dues expressions, i se'ls va convidar a fer una pluja d'idees sobre què volien dir, què s'entenia per actuar com una dona o com un home, segons les expectatives.

- Es van comparar els continguts de les dues caselles: són diferents? Hi ha alguna semblança?

- «Fora la casella»: es va demanar al grup que reflexionés sobre els comportaments que per a la societat se situen fora d'aquestes dues caselles.

- Què els succeeix a les persones que actuen fora de les caselles? Com se'ls anomena? Quin és el tracte que reben?

- Debat sobre: Es pot actuar sempre

«dins de la casella»? És necessari? Com han sorgit aquestes expectatives? La desigualtat és un problema per a tothom?

5. El formador va introduir el tema de la violència de gènere. Es va demanar als i les participants que posessin exemples d'aquest tipus de violència. Després, el grup va debatre sobre possibles solucions a aquest tipus de situacions.

6. Clausura: es van compartir unes reflexions finals, les conclusions per part del formador o formadora i les reaccions i respostes dels nois i noies participants.

Els exercicis de la Casella dels Rols de Gènere originalment van ser creats per l'organització Oakland Men's Project. Van ser modificats lleugerament per tal d'adequar-los a l'acció de suport duta a terme en el marc del nostre projecte. Vegeu l'enllaç a la secció de recursos.

Criteris per a bones pràctiques

Aquesta acció de suport es va considerar ser:

• Efectiva: va fer que els i les menors reflexionessin sobre els rols i els estereotips de gènere d'una manera més profunda.

• Sensible quant a qüestions de gènere: les expectatives de gènere i la violència de gènere van ser dos dels punts principals del debat. Es van realitzar exercicis que tenien com a finalitat mostrar com de perilloses i restrictives poden ser aquestes expectatives.

• Fomenta la participació dels i les menors: els nois i les noies van expressar les seves pròpies idees sobre els rols i els estereotips de gènere, i sobre com superar-los.

• Estimula la resiliència dels i les menors, és a dir, l'acció va fer que els i les participants fossin més conscients de la violència de gènere, i els va donar eines i estratègies per identificar-la millor i poder fer-li front.

• Educativa: en facilitar informació als i les menors.

• Reproduïble: es podria tornar a realitzar amb altres grups.

• Sostenible: es podria tornar a portar a terme per altres professionals involucrats en el projecte en un futur sense la necessitat de disposar de diversos recursos específics.

Reptes en la implementació

No tots els nois i noies del centre van ser capaços de participar en l'acció i el grup estava format per més nois que noies.
A més, en un principi alguns nois no es van comportar amb prou seriositat (alguns tendien a fer pallassades). Tot i així, aquests comportaments van anar desapareixent en el decurs de l'acció; probablement, va ser una reacció als temes de gènere ja que són qüestions que sovint no es debaten de manera oberta i això va comportar un cert estat de nerviosisme entre els i les participants. L'enfocament interactiu va resultar ser molt útil.

Resultats aconseguits

Es va aconseguir una millor comprensió de la violència de gènere i dels rols/expectatives de gènere, i sobre com aquestes afecten la vida dels i les participants. També es van abordar algunes idees i estratègies de resposta en relació amb la violència de gènere.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

L'avaluació es va realitzar a partir de: 1) Els qüestionaris desenvolupats pel projecte i adaptats al tema de l'acció de suport. 2) Les observacions del formador/a al llarg de l'acció sobre la interacció dels nois i noies. Es va determinar que l'acció de suport havia resultat positiva tant pels nois i noies com per als i les professionals. Tots els i les participants es van interessar pel tema central de l'acció, fins i tot aquells que en un principi s'havien mostrat reticents a participar-hi van acabar fent-ho genuïnament. El format interactiu va ser molt beneficiós en aquest aspecte. Els nois i noies s'identificaven amb els temes tractats i posaven els seus propis exemples en els debats.

Sostenibilitat de l'acció

L'acció de suport es considera sostenible en tant que va brindar als i les participants noves maneres de pensar i explicar algunes coses que han viscut. El tema del gènere i de la identitat és sempre un tema important en l'adolescència. A més, l'acció de suport (o algunes de les seves parts) es podrien reproduir sovint amb grups diferents ja que requereixen pocs recursos i no pas molt temps.

Conclusions

Pensem que l'acció de suport va complir amb els seus objectius i esperem poder tornar a utilitzar-la en el nostre treball amb persones joves.

Contactes

http://sosbg.org/

marin.zarkov@sosbg.org

animus@animusassociation.org

http://animusassociation.org/

Recursos

https://www.pcc.edu/resources/illumination/documents/gender-role-boxes-glbtq-and-sexism-exercise.pdf

3.1.2 El mes del gènere

Organització: DISSENS

Context

Llar terapèutica per a persones joves de 14 a 18 anys a les quals se'ls han diagnosticat trastorns psicològics. En aquest centre hi viuen 14 persones (dividides en dos grups), i estan ateses per educadors/res, treballadors/ores socials, psicòlegs/psicòlogues i terapeutes per a infants i joves.

Justificació

L'avaluació de necessitats de la primera fase del projecte «Alternatives de futur» va evidenciar que les persones joves que viuen en centres d'atenció residencial segueixen bona part dels estereotips de gènere als quals són exposats pels mitjans de comunicació, els companys/es i els adults. Tot i mostrar-se d'acord amb la igualtat de gènere, el personal del centre sentia la necessitat de disposar de més eines específicament adreçades a fomentar aquesta igualtat. En particular, es mostrava preocupat pel fet que els nois no rebien suficient atenció en tant que les noies eren molt presents al centre i els nois tendien a amagar-se més a les seves habitacions. Després d'examinar-ho, es va fer evident que els nois i les noies no formaven grups homogenis; per exemple, alguns nois precisament es comportaven així, i només algunes noies eren predominants en els entorns de grup mentre la resta es quedava en un segon pla. Per tant, l'objectiu va ser organitzar diverses d'activitats relacionades amb el sexe-gènere per tal de conscienciar-los sobre les qüestions de gènere, i interrogar-los sobre normes i prejudicis per tal de no reproduir les imatges de «tots els nois són així» i «totes les noies són així». Vam planejar una sèrie d'activitats que havien de realitzar-se en diversos escenaris al llarg d'un mes que seria anomenat "El mes del gènere".

Organització pràctica

L'acció de suport es va realitzar al centre en diverses ocasions (nits regulars de grup i esdeveniments especials). D'aquesta manera, l'acció va encaixar dins del dia a dia del centre.

Participants

14 nois i noies de 14 a 18 anys.

Realització (estructura, activitats, observacions)

1. Visionat i reflexió sobre curtmetratges.
Els i les professionals van recopilar una sèrie de curtmetratges extrets d'Internet (1-5 min.) que estiguessin relacionats amb el gènere. Hi havia curtmetrages que havien estat creats per un projecte de comunicació liderat per joves en què els nois i noies havien posat èmfasi en qüestions de gènere: normes de la masculinitat, violència entre les noies o la imatge d'infants transgènere, entre d'altres. A més, es van incloure un vídeo musical sobre l'homofòbia i una pel•lícula que explicava el concepte «gènere». El personal va mostrar i reflexionar sobre aquests vídeos amb els i les participants.

2. Fent activitats de gènere amb tothom
Després de sensibilitzar-los sobre les diferències que existeixen entre els nois i les noies, els i les professionals van decidir que no hi hauria activitats específiques per uns i altres respectivament, sinó que organitzarien accions que poguessin assignar-se a construccions culturals tant femenines com masculines, per oferir-les tant als nois com a les noies. Això incloïa una «nit de bellesa» en què cadascú s'havia de posar una màscara facial, parlar de la cura de les ungles i dels diferents tipus de depilació o afaitat. A més, també es va organitzar un segon esdeveniment: un partit de futbol. Amb aquestes activitats, els i les professionals van mostrar als nois i noies que tothom pot fer-ho tot, i van començar un debat sobre quines activitats són considerades «coses de nois» o «coses de noies» i per què. Així doncs, es van qüestionar les normes de gènere entre les persones joves i es va empoderar les conductes que no es corresponien amb aquestes normes. La participació en totes les activitats va ser voluntària.

Criteris per a bones pràctiques

• Perspectiva de gènere: es van desafiar les normes de gènere i permetre un comportament no estereotipat.
• Participació dels nois i noies: els i les par-

ticipants es van involucrar en la planificació de les «activitats de gènere per a tothom» per tal de fer-les atractives per a tothom.

• Eficàcia: les persones joves van reflexionar sobre les normes i van provar activitats que, fins aquell moment i a causa de les normes de gènere, no havien realitzat abans.

• Millora de la resiliència: es va encoratjar els nois i noies a triar les activitats segons les seves pròpies preferències i no segons el que la resta deia que era el correcte.

• Innovació: el concepte d'un «mes del gènere» en un centre d'atenció residencial —que es podria realitzar un cop l'any i podria incentivar altres activitats al llarg de l'any— és nou.

Reptes en la implementació

No es van identificar dificultats. Tothom va gaudir molt de l'acció! Per als i les professionals, és necessari tenir un coneixement general sobre les qüestions de gènere per poder fer l'acció ja que els nois i noies fan preguntes i plantegen problemes que els pedagogs/gues haurien de saber respondre. És molt recomanable realitzar una formació pedagògica de reflexió sobre el gènere abans de portar a terme aquesta activitat.

Després de sensibilitzar-los sobre les diferències que existeixen entre els nois i les noies, els i les professionals van decidir que no hi hauria activitats específiques per uns i altres respectivament,

Resultats aconseguits

Els i les participants van reflexionar sobre les normes de gènere i van aprendre coses noves a través dels vídeos i de les activitats que no havien provat fins aquell moment.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

Els i les menors van gaudir participant en les activitats dutes a terme al llarg d'«El mes del gènere». Després de veure els vídeos, van fer preguntes i van debatre sobre les qüestions de gènere, amb els companys/es i els i les professionals. Durant les activitats, s'ho van passar d'allò més bé i van fer saber al personal del centre que els agradaria repetir-ho una altra vegada. L'avaluació es va fer oralment i va confirmar la impressió que els nois i noies havien gaudit i s'havien beneficiat de l'activitat, tant en termes de la seva experiència personal com dels objectius pedagògics.

Sostenibilitat de l'acció

Fer diverses activitats al llarg d'un mes millora la seva efectivitat i sostenibilitat en tant que el tema del gènere es planteja reiteradament i no només una vegada. Fent aquesta acció almenys una vegada a l'any, es demostraria als nois i noies que poden parlar amb el personal del centre sobre qüestions de gènere i que el centre és un espai on no es discriminen els comportaments no es corresponen amb les normes de gènere.

Conclusions

L'acció es considera postiva ja que involucra més d'una activitat i, al mateix temps, es troba limitada a un període de temps concret. Per tant, professionals sense experiència en l'educació des d'una perspectiva de gènere també poden portar a terme l'acció, reflexionar i millorar per a la propera vegada que es realitzi la pràctica.

Contactes

alternative-future@dissens.de

http://www.dissens.de

3.1.3 Joc de rol «Com a la vida real»

Organització: Verein für Männer

Context

Aquesta acció es va posar en pràctica en un CRAE que acull 40 nois i noies d'11 a 18 anys. Viuen en comunitats residencials, com «famílies» (algunes són només de noies, en una només hi ha nois i d'altres són mixtes). Els nois i noies també treballen al centre; els centres de formació es troben situats molt a prop de les comunitats residencials. A més, el centre també ofereix classes d'escola i classes de preparació professional. Al centre hi ha un equip de professionals interdiscplinar i està gestionat per l'administració local.

Justificació

Es va escollir aquest mètode perquè, en la detecció de necessitats, professionals de diversos països van manifestar que volien més formació en la diversitat/interseccionalitat i en els drets dels infants/joves (Vegeu l'informe transnacional de la Detecció de necessitats d'«Alternatives de futur», 2016). Així doncs, per exemple, a Àustria aquest tema va formar part del programa de formació i capacitació. Dins del programa s'hi trobava una versió per adults del joc de rol «Com a la vida real», i els i les professionals que van participar-hi van sortir-ne més conscienciats sobre la diversitat de nois i noies que poden trobar-se en un mateix CRAE. Posteriorment, en el mateix centre s'hi va portar a terme una versió per a joves del joc de rol, que els va permetre posar-se en el lloc d'una altra persona, fer-se una idea del personatge que representaven i veure què significa ser una persona afavorida o desafavorida en una societat.

Organització pràctica

L'acció de suport «Com a la vida real» es va portar a terme en una comunitat residencial de noies. El fet que es realitzés en una comunitat de noies va ser fortuït ja que el mètode es pot utilitzar amb tota mena de grups.

L'acció va durar una hora, aproximadament.

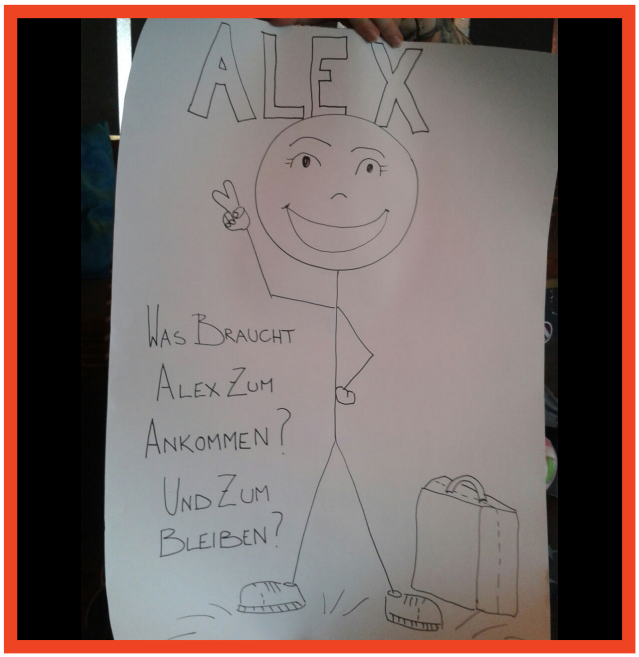

Material: una caixa amb les targetes dels diferents personatges, una llista de situacions i una sala gran.

Els pedagogs/es socials van decidir que l'acció es realitzés després de sopar perquè és el moment del dia en què poden conversar amb les noies tranquil•lament, en un ambient relaxat. El fet que l'acció durés una hora es va ajustar molt bé amb l'horari del centre.

Participants

L'acció es va realitzar amb 8 noies de 12 a 19 anys, però els resultats de la posterior avaluació van posar de manifest que hauria funcionat millor si les noies haguessin tingut entre 14 i 19 anys (vegeu la realització). Les acompanyava un/a professional.

Realització (estructura, activitats, observacions)

Aquesta acció es pot utilitzar com a mètode principalment per abordar les qüestions següents:

• En una societat, qui és privilegiat/da i qui és discriminat/a?

• Qui està ben representat/da en públic? Qui no?

Aquesta acció ofereix la possibilitat d'entrenar l'habilitat de les persones joves per posar-se a la pell d'altres persones.

• A nivell individual, com s'ho fa la gent per bregar amb els privilegis o la discriminació?

«Com a la vida real» és un simple joc de rol amb petites targetes de rol.
1a part: Els i les professionals havien ideat targetes amb diversos personatges. Els personatges havien de tenir característiques diferents (sexe, edat, antecedents socials, discapacitats, estatus familiar, professió, ingressos, situació sanitària...).

Per exemple: «Ets una noia de 16 anys que va amb cadira de rodes, que va a una escola integrada, els teus progenitors són administratius, segueixes tota mena de teràpies i els teus progenitors volen que t'integris a tot arreu. En un futur vols estudiar a la universitat.» / «Ets un noi de 17 anys que viu amb una família "patchwork" —famílies reconstruïdes on un ambdós membres de la parella tenen fills de relacions anteriors— amb la seva mare, el seu nou marit i dos germanastres petits. Vas deixar l'escola massa aviat, no t'agrada ser a casa teva perquè no hi pots estar mai tranquil (per exemple, no et deixen escoltar la música amb massa volum per no molestar els teus germanastres). Passes moltes estones en un centre de joves perquè no et pots permetre anar a algun altre lloc».

2a part: El/la professional va demanar a les participants que se situessin en fila al final de la sala, agafades de les mans. Els va repartir una targeta amb el rol i els va donar dos minuts per tal que es familiaritzessin amb el paper que els havia tocat representar. Si el paper no quedava del tot clar, es podia consultar el/la professional. S'havia de vigilar que a cap de les que formaven part del grup discriminat li toqués interpretar un paper amb una situació similar a la seva situació personal en aquell moment. Per tant, el/la professional havia de tenir certs coneixements sobre les participants. Les participants havien de mantenir el seu personatge en secret fins a la fase de preguntes.

3a part: Quan tothom estava preparada van començar a posar-se en el seu paper. El/la professional presentava diverses situacions. I el que havien de fer les participants era fer un pas endavant si creien que una determinada situació reflectia el seu paper i, si no, s'havien de mantenir al seu lloc.

Per exemple, es van descriure situacions com: «Mai has tingut problemes econòmics.», «Et pots permetre anar a restaurants, pubs... cada cap de setmana.» o «Creus que podràs estudiar la carrera que tu vulguis.».

Les participants havien de seguir amb les mans agafades tanta estona com fos possible i, quan la distància era molt gran, es van anar deixant anar les mans.

4a part: La fase de preguntes va ser una part molt important de l'acció. Després de presentar l'última situació, les participants es van quedar a la posició on havien arribat i el/la professional els va preguntar quins eren els papers que representaven i com se sentien en la seva posició actual. Després, van parlar sobre l'experiència dels nois i noies que no havien estat capaços/ces de fer un pas endavant i havien hagut de deixar anar la mà de les del seu costat i que, per tant, havien acabat perdent la connexió amb la resta. Què significa això en els grups de companys? I a l'escola? I a la societat en general?

Finalment, es van repassar totes les situacions descrites.

Criteris per a bones pràctiques

• Perspectiva de gènere: va fomentar una reflexió sobre els estereotips de gènere, i els privilegis i desavantatges interseccionals. Els temes de l'orientació sexual i la identitat de gènere es van tractar a través dels rols interpretats i posteriorment les joves els van debatre. A la fase pilot de l'acció només hi van participar noies però l'acció de suport es pot fer tant amb nois com amb noies com en grups mixtos.

• Enfocament participatiu i que té en compte els drets dels infants/joves: les participants van prendre consciència dels drets i de les possibilitats dels diferents rols. Es van involucrar en l'activitat representant un paper i comparant els seus drets i privilegis amb els de la resta. Les participants van parlar sobre els seus sentiments i les seves experiències, i sobre els drets i les oportunitats del seu personatge.

• Innovació: encara que aquesta activitat s'ha utilitzat en formacions amb altres grups de treball (com ara els adults que es formen en la perspectiva de gènere), l'ús d'aquest tipus de joc de rol social en un CRAE va ser innovador.

Reptes en la implementació

La implementació de l'acció va posar de manifest que aquesta acció s'havia de portar a terme amb nois i noies més grans dels 12 anys (l'edat que tenien les noies més petites que hi van participar) perquè van tenir problemes per relacionar el seu rol amb les situacions que es presentaven. Per tant, l'acció s'hauria de realitzar amb nois i noies a partir de 14 anys.

Els papers i el vocabulari utilitzat s'haurien d'adaptar a l'experiència i la competència social dels i les participants, abans de començar el joc.

Aquesta acció ofereix la possibilitat d'entrenar l'habilitat de les persones joves per posar-se a la pell d'altres persones.

És important que el/la professional que porti a terme l'acció estigui ben preparat/da per poder respondre a les qüestions que puguin aparèixer durant l'activitat (per exemple, saber els diferents tipus de permisos de residència en un determinat país).

És important fer aquesta activitat en un ambient relaxat i en una franja horària amb temps suficient per reflexionar i debatre un cop hagi finalitzat el joc.

S'hauria d'evitar utilitzar el títol «Prova de privilegis» per aquesta acció. El joc tenia aquest nom a la fase pilot, però «prova» els sonava a examen d'escola i no va agradar a moltes de les joves. La paraula «privilegi» els semblava un mot estrany i van associar-lo a «una cosa molt difícil». És per això que es va considerar que «Com a la vida real» era un nom més atractiu per a l'activitat.

Resultats aconseguits

Les participants es van poder posar al lloc d'altres persones, van experimentar diferents rols de gènere i van sentir diverses emocions en el decurs de les fases del joc de rol (com quan veien que tenien possibilitats i privilegis similars a la resta o quan veien que en tenien molts més o molts menys). Cada participant va tenir la oportunitat d'expressar la seva opinió i el seu punt de vista. En l'avaluació posterior (el qüestionari), el pedagog/a va dir que aquest era un mètode apropiat per debatre sobre les normes socials, els antecedents o l'orientació sexual, que sempre són temes

rellevants per al treball amb joves i la prevenció de la violència.
Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)
Els resultats del qüestionari completat posteriorment pel professional es resumeixen a continuació:

Les participants es van involucrar activament en l'acció. El pedagog/a social va tenir la impressió que a les noies els costava entendre alguna de les situacions plantejades i, per tant, és molt important que abans de començar el joc el/la professional adapti les expressions i els rols d'acord amb el nivell de competència cognitiva i social dels nois i noies participants.

En la fase pilot, les participants van parlar molt més dels personatges que interpretaven que no pas dels seus propis drets i oportunitats.

Sostenibilitat de l'acció

En l'avaluació posterior, el/la professional va considerar que aquesta acció de suport era un mètode molt interessant a tenir en compte. Per aconseguir la sostenibilitat d'aquesta activitat, s'hauria de reconèixer com una eina del treball pedagògic al CRAE per fomentar els drets dels infants/joves i la consciència sobre la diversitat.

Conclusions

Els rols i el vocabulari utilitzat s'haurien d'adaptar a l'edat, l'experiència i al coneixement dels i les participants, abans d'iniciar el joc de rol. Aquesta acció de suport es pot considerar una bona manera de millorar la resiliència dels nois i noies que han experimentat episodis de violència.

Contactes

- Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark

http://www.vmg-steiermark.at/.

Contactes:
Elli Scambor:
scambore@genderforschung.at
Anna Kirchengast:
kirchengast@genderforschung.at
- CRAE participant: Aufwind

www.aufwind.steiermark.at
Contacte: Simone Taferner, simone.taferner@stmk.gv.at

Recursos

Els pedagogs/es socials van idear les targetes amb els rols i la llista de situacions.

- «Peer Think Manual, method M16», del Daphne II Project «Peerthink – tools and resources for an intersectional prevention of peer violence», Scambor, C. et al (2009), p. 103-109.

- http://www.peerthink.eu/peerthink/content/view/117/123/lang,en/

- www.peerthink.eu.

- Mètode basat en RealGeM & GemTrEx, amb adaptacions referents a Blickhäuser, Angelika/ Bargen, Henning von (Hrsg.) (2006): Mehr Qualität durch Ein Wegweiser für Training und Beratung im Gender Mainstreaming. Königstein/Taunus.

Basat també en els estudis de Barbara Lesch McCaffry: American Multi-Cultural Studies, Hutchins School of Liberal Studies, and Women's and Gender Studies, Sonoma State University, CA, USA.

La versió alemanya per a joves va ser adaptada per Mittischek, Lisa, and Kurzmann, Michael.

3.2 Seguretat envers les violències *online* i *offline*

3.2.1 Segur/a a tot arreu

Organització: Animus

Context

L'acció de suport es va desenvolupar al Centre d'Aprenentatge Social i Professional «Knyaz Boris I» —aquest centre ofereixe atenció residencial i també diversos tipus de formació professional i de desenvolupament d'habilitats als i les residents per tal que estiguin preparats/des per entrar en el món laboral. Treballen tant amb nois com amb noies i amb joves amb diversitat funcional. Ofereixen serveis educatius, treballs socials i atenció residencial. Alguns/es dels residents són encara menors però també n'hi ha que ja han arribat a la majoria d'edat i ja treballen a temps parcial.

L'associació Animus Association Foundation ha estat treballant durant més de deu anys amb aquest centre, oferint diversos tipus de formació i seminaris als nois i noies (la majoria dels quals estan relacionats amb la violència i l'explotació). Així doncs, vam triar aquest centre per a una de les accions de suport i així assolir una continuïtat i resultats més sostenibles.

Justificació

Tal com es va demostrar a la fase de detecció de necessitats les qüestions de la violència, la seguretat i els límits personals són aspectes que formen part de la vida dels i les menors tutelats/des que creixen en centres, raó per la qual l'acció es vam focalitzar en el tema.

Les qüestions de la seguretat, dels espais segurs i de confiança, es va escollir ja que és cada cop més important en la vida d'aquests/es joves que estan iniciant la transició al món laboral. Com a joves que arrosseguen històries dramàtiques, poden ser vulnerables a l'abús i l'explotació; poden ser o molt confiats/des o tenir problemes per confiar en algú, o poden veure sovint el món com un lloc perillós. Aquesta és la raó per la qual abordar la qüestió de la seguretat es va considerar tan important.

Organització pràctica

L'acció de suport es va portar a terme al centre cap al vespre, després que els nois i noies acabessin de sopar. És va escollir fer-ho a aquesta hora perquè així tots/es es trobaven al centre i havien finalitzat les seves activitats diàries.

Duració: 2 hores i mitja.

Material: retoladors de colors, fulls, tisores, paperògraf, notes adhesives.

Participants
11 participants, 4 nois i 7 noies de 16 a 19 anys.

Realització (estructures, activitats, observacions)

1. Preparació del muntatge i dels materials.

2. Per conèixer-se millor mútuament, asseguts/des formant un cercle, els i les participants es van presentar breument i el/la formador/a va presentar el projecte.

3. Debat sobre: Què és la seguretat? Què són els espais segurs? Com ho podem fer per saber quan un espai és segur? Com podem mantenir segur un espai?

4. Exercici interactiu «El secret»: es va demanar als i les participants que escriguissin un secret sobre si mateixos/es en un tros de paper, el posessin en un sobre i l'entreguessin als formadors/ores. Aquests/es, van agafar els sobres i iniciar un debat amb els i les joves sobre com se sentien en el moment que algú sostenia els seus secrets. Això els va permetre reflexionar sobre com de vulnerables ens fa el fet de compartir. Després d'això, els formadors/es van destruir els trossos de paper, sense revelar cap secret ni comprometre cap participant, la qual cosa va alleujar els i les nois noies. Això els va portar a un altre debat sobre amb qui solien compartir secrets o altra informació personal, sobre com ho feien per considerar que algú és o no és de confiança, sobre exemples de persones en les quals confien i amb les quals se senten segurs, exemples extrets de les seves pròpies vivències. Aquesta va ser també una manera per abordar el

L'avaluació es va realitzar a partir de: 1) Els qüestionaris desenvolupats pel projecte i adaptats al tema de l'acció de suport. 2) Les observacions del formador/a al llarg de l'acció sobre la interacció entre el grup de participants.

L'acció integrava la perspectiva de gènere ja que va tenir en compte les diferències en les percepcions de la seguretat entre nois i noies, ja que hi ha situacions en què un sexe és més vulnerable que l'altre, etc.

5. Descans.

6. Ambients segurs i insegurs: els i les participants es van dividir en dos grups. Un/a havia de descriure la seva idea sobre com és un espai segur i protegit, mentre que l'altre/a ha de descriure la seva idea sobre com és un espai insegur i perillós. Els dos grups van presentar les seves respectives visions sobre els espais i les van contrastar. D'aquesta manera, es van identificar idees comunes i diferents de la seguretat i d'altres temes.

7. Ajuda i protecció: es va fer un petit debat sobre els llocs on podien recórrer en cas de necessitar ajuda o de sentir-se insegurs/res. I es va compartir informació sobre els seus drets en relació amb la seguretat.

8. A partir del exercicis i debats, els nois i les noies van aportar reflexions i recomanacions sobre com es podria millorar la seguretat i la protecció al centre. Es van anotar aquestes propostes per tal de presentar-les a l'equip de professionals. I es va fer un breu debat sobre el sentiment de pertinença i sobre com podria millorar-se, així com altres aspectes de la vida al centre.

9. Clausura: els i les participants van fer comentaris finals i les seves últimes respostes. L'estructura i els exercicis es van basar en altres activitats de formació que havien estat realitzades pel mateix formador/a i que van ser modificades i adaptades per a aquest projecte.

Criteris per a bones pràctiques

• Efectiva: va fer que les noies i els nois reflexionessin sobre la seguretat, els riscos i les seves definicions, sobre els seus límits i sobre com es poden protegir millor a si mateixos/es al mateix temps que poden treballar per crear un entorn més segur.

• Sensible quant a qüestions de gènere: les diferències de gènere van ser un punt destacat del debat.

• Fomenta la participació: els i les participants van expressar les seves idees sobre els temes tractats i van presentar suggeriments sobre com es podria millorar el centre en relació amb la creació d'espais més segurs.

• Reproduïble: es pot tornar a realitzar amb altres grups.

• Sostenible: es pot tornar a portar a terme per altres professionals implicats/des en el projecte en el futur sense la necessitat de recursos específics.

Reptes en la implementació

Els i les participants tenien ganes de compartir les seves idees sobre com millorar el centre però, quan se'ls va oferir la possibilitat d'expressar aquestes idees amb els i les professionals que gestionen el centre van mostrar reticències. Després de reflexionar uns instants, van acabar accedint a què s'encetés un debat amb els i les professionals per què fossin conscients les seves propostes.

Una dificultat que també es va detectar està relacionada amb els qüestionaris en tant que per a moltes dels i les participants escriure és tot un repte. Així doncs, el/la formador/a va recollir la majoria de les respostes/reaccions a partir de l'observació dels debats.

Resultats aconseguits

Els i les participants van analitzar les seves percepcions sobre els conceptes de seguretat i risc, van compartir experiències entre ells/elles i els formadors/ores, i van ser capaços d'identificar alguns dels riscos als quals havien estat subjectes en un passat i com podrien evitar-los en un futur, en les seves relacions personals o laborals. A més, també van identificar quins són els aspectes que fan que un espai esdevingui segur i com poden fer que el seu espai vital sigui més segur, tant per ells/es mateixos/es com per a altres persones. A partir del fet de compartir experiències, cada participant va aprendre coses sobre la resta i això pot resultar útil per què desenvolupin un sentiment de pertinença a una comunitat. A més, els i les participants van afirmar que sovint no tenien l'oportunitat de parlar obertament sobre qüestions com aquesta.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

L'avaluació es va realitzar a partir de: 1) Els qüestionaris desenvolupats pel projecte i adaptats al tema de l'acció de suport. 2) Les observacions del formador/a al llarg de l'acció sobre la interacció entre el grup de participants. Es va determinar que l'acció de suport havia resultat positiva tant pels nois i noies com per als i les professionals. Tot el grup de participants es va interessar pel tema principal de l'acció i van explicar que al centre rarament parlaven obertament sobre si mateixos/es i sobre els seus problemes i, per tant, l'acció havia estat una oportunitat valuosa per sentir-se més a prop uns/es dels altres.

Sostenibilitat de l'acció

L'acció podria ser sostenible ja que planteja una qüestió important que normalment interessa les persones joves tutelades. Aquestes joves han experimentat la manca de seguretat i de confiança i, per això, són encara avui dia un grup amb risc de patir abús o explotació. A més, l'acció es podria reproduir fàcilment i també es podria adaptar a grups i contextos similars.

Conclusions

L'acció de suport va complir amb els seus objectius i esperem poder tornar a utilitzar-la en el nostre treball amb joves.

Contactes

kapka_georgieva@gbg.bg

animus@animusassociation.org

http://animusassociation.org/

3.2.2 Prevenció del ciberassetjament i el grooming mitjançant dibuixos animats

Organització: Istituto degli Innocenti

Context

L'Institut Gould gestiona dos centres d'atenció residencial: «Arco» (que actualment acull 9 nois i noies de 13 a 20 anys) i «Colonna» (que acull 7 nois i noies de 12 a 20 anys). Les accions de suport es van realitzar a partir d'una activitat ja existent: «El Cercle», un espai on els nois i noies podien debatre lliurement sobre temes i activitats relacionades amb la vida al centre, juntament amb els seus educadors i educadores.

Justificació

Es va escollir el tema del ciberassetjament i el grooming perquè arran de la primera fase de detecció de necessitats (tant del grup de discussió amb els i les professionals com amb els nois i noies) es va comprovar que aquests fenòmens es troben molt presents en el dia a dia dels i les joves, però normalment no saben com reconèixer-los ni com abordar-los.

Organització pràctica

L'acció de suport va tenir lloc a la sala d'estar dels dos centres (Arco i Colonna) i va tenir una durada aproximada d'una hora, la durada que normalment té l'activitat «El Cercle».

Material utilitzat: cadires, videos sobre ciberassetjament i grooming.

Les cadires es van col•locar formant un cercle amb l'objectiu de crear un espai que donés la sensació de lloc tancat on els nois i noies es poguessin sentir més segurs/es i amb suficient confiança per expressar-se.

Participants

Uns 8 nois i noies a cadascun dels dos centres; dos o tres educadors/es i un voluntari/a.

Realització (estructures, activitats, observacions)

1. Cercle sobre ciberassetjament:

- Presentació del tema:

Els i les professionals van demanar als nois i noies què creien que era el ciberassetjament. En alguns casos, els i les joves ja havien tractat aquest tema a l'escola però, en d'altres, tenien molt poca informació.

- Visionat de videos sobre ciberassetjament i posterior debat en grup:

Els i les professionals van proposar als i les joves veure diversos videos sobre la història de Gaetano, un noi que havia estat objecte de burla fins a tal punt que un dia els seus companys/es de classe van organitzar-li una cita falsa amb la noia que li agradava i tota la classe es va presentar a la cita per arruïnar-la. El vídeo proposa

Durant el debat, en el centre de Colonna els i les joves no semblaven tenir coneixements sobre el *grooming*

diverses solucions per als companys/es de classe: no anar a la cita falsa, parlar amb Gateano o parlar amb un adult i explicar-li què està passant.

Els i les professionals van convidar als nois i noies a reflexionar sobre les solucions proposades als companys/es de classe de Gaetano i sobre què haurien fet ells si s'haguessin trobat en una situació similar. La majoria va declarar que no s'haurien presentat a la cita. Al centre Colanno, cap jove va triar l'opció de parlar amb Gaetano pel que li hauria pogut fer la resta de companys/es de classe. Al centre Arco, els joves només van suggerir parlar amb Gaetano després del debat en grup. El debat també abordava el tema de les emocions de Gaetano i les seves possibles reaccions a allò que li succeïa. Per a alguns/es joves, l'única reacció possible era la de recórrer a la violència per tal de ser respectats/des. La possibilitat de parlar amb una persona adulta i explicar-li què estava passant ningú la va tenir en compte.

- Conclusió de l'activitat

Els i les professionals van concloure el debat en grup resumint els conceptes principals que s'havien abordat, tot posant èmfasi en la importància de parlar amb persones adultes en casos d'intimidació i assetjament físic o virtual.

2. Cercle sobre el grooming (assetjament sexual per internet):

- Presentació del tema:

Els i les professionals van presentar el tema als nois i noies.

- Visionat i debat sobre un videoclip:

El videoclip presentat tractava sobre una noia de 13 anys que tenia una relació virtual amb un home de 33 anys i, per aquest motiu, ella començava a discutir amb la seva amiga i a aïllar-se cada vegada més. El vídeo ofereix diverses situacions en relació amb què hauria de fer l'amiga de la noia per ajudar-la.
Durant el debat, en el centre de Colonna els i les joves no semblaven tenir coneixements sobre el grooming i els va impactar que l'adult li demanés a la noia que li enviés fotos despullada, així com també els va impressionar la diferència d'edat entre l'home i la jove. La majoria va reconèixer com d'important és tenir un grup d'amics per mantenir el contacte amb el món real. No obstant això, quan se'ls va interrogar sobre si compartirien la seva contrasenya, alguns/es d'ells/es van afirmar que estarien disposats/des a donar-la als seus amics/gues.

Al centre Arco, el grup sí que sabia què era el grooming i semblava que reconeixia el perill de la situació. A més, també sabien que en aquests casos calia demanar ajuda a una persona adulta i no confiar en la gent del món virtual, tot i que alguns d'ells havien viscut experiències similars.

- Conclusió de l'activitat:

Els i les professionals van recapitular els conceptes principals que havien sorgit durant el debat i van posar èmfasi en la importància de demanar ajuda a persones adultes.

Criteris per a bones pràctiques

Ambdues accions de suport es van basar un enfocament participatiu i que tenien en compte els drets dels infants/joves, cosa que va permetre que els nois i noies se sentissin suficientment segurs/es en el cercle i poguessin relacionar-se i identificar-se amb els personatges dels vídeos que van veure. Les accions de suport també van contribuir a millorar la seva capacitat de resiliència en tant que els i les joves es van sensibilitzar sobre els fenòmens del grooming i del ciberassetjament, i sobre les opcions alternatives que tenen a la seva disposició per afrontar millor la situació, en vista de prevenir riscos.

Reptes en la implementació

El desafiament principal estava relacionat amb la reticència inicial dels nois i noies a l'hora de participar en el debat. Tot i així, també hi havia curiositat sobre els temes a debatre. Una altra dificultat estava relacionada amb l'heterogeneïtat dels grups pel que fa a l'edat i, especialment, per la presència en un dels grups de

joves amb problemes cognitius que van tenir diversos problemes per participar en l'activitat.

Resultats aconseguits

Malgrat les dificultats inicials, en general els nois i noies van participar activament en els debats de grup, expressant les seves opinions lliurement i contrastant les seves opinions amb les de companys/es i educadors/es.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

L'avaluació es va basar en els qüestionaris tant dels nois i noies com dels i de les professionals que els van acompanyar en les activitats.

Sembla que els nois i noies van valorar positivament les activitats realitzades i, fins i tot, alguns d'ells/es les van trobar divertides.

Segons els i les professionals, les accions de suport sobre ciberassetjament i el *grooming* van brindar eines útils als nois i noies per tal de fer front als desafiaments que enfronten amb aquest tipus de fenòmens, tot i que necessiten temps per integrar aquestes reflexions en el seu dia a dia.

Aquestes activitats els van ajudar a sentir-se més relaxats/des i acceptats/des dins del grup. Per alguns nois i noies, els exercicis també van millorar les seves relacions personals amb els educadors i educadores. Segons els i les professionals, les accions de suport sobre ciberassetjament i el grooming van brindar eines útils als nois i noies per tal de fer front als desafiaments que enfronten amb aquest tipus de fenòmens, tot i que necessiten temps per integrar aquestes reflexions en el seu dia a dia.

Sostenibilitat de l'acció

Les accions van demostrar ser sostenibles gràcies a la metodologia, que pot ser reproduida fàcilment —mitjançant l'ús de videoclips disponibles a Internet—, i es pot portar a terme amb grups similars formats per nois i noies d'edats diferents (tenint en compte les característiques específiques de cada grup, evidentment).

Conclusions

Les accions van demostrar ser útils i han abordat temes rellevants en el dia a dia dels nois i noies que hi van participar.

La metodologia basada en l'observació de diversos vídeos va demostrar ser efectiva a l'hora de debatre sobre els temes proposats ja que els vídeos són eines amb què els i les joves estan familiaritzats/des i els ajuden a implicar-se en un debat en profunditat.

Contactes

Istituto degli Innocenti,
www.istitutodeglinnocenti.it
international@istitutodeglinnocenti.it

Recursos

Videoclips (en italià)

Sobre ciberassetjament:
https://www.youtube.com/watch?v=wbJ7V6iKurE

Sobre grooming:
https://www.youtube.com/watch?v=NwIb22Ydguk

3.2.3 No només els cops fan mal

Organització: Fundació Surt

Context

El CRAE Sant Josep de la Muntanya és un centre d'atenció residencial dividit en 6 unitats de convivència. Cada unitat acull uns deu nois i noies de 3 a 18 anys.

Justificació

No es detecta una disminució de la prevalença de la violència de gènere entre els nois i noies adolescents. Ans al contrari, segons els resultats extrets de la primera fase d'avaluació de necessitats, els nois i noies que viuen en un CRAE tendeixen a normalitzar les relacions de parella basades en la possessió, la gelosia i el control. Aquesta normalització contribueix a la perpetració d'altres tipus de violència de gènere.

Així doncs, els objectius d'aquesta acció són:

• Conscienciar i sensibilitzar els nois i noies sobre la violència de gènere.

• Reconèixer i prevenir els senyals d'una relació abusiva.

• Promoure les relacions sanes i igualitàries entre nois i noies.

Organització pràctica

L'acció es va portar a terme al centre un dia entre setmana, quan van tornar de l'escola.

L'acció va durar aproximadament una hora i mitja.

Material: un ordinador, cartolines, marcadors.

Participants
24 persones van participar en aquesta acció: 11 nois i 13 noies, de 13 a 18 anys.

Realització (estructura, activitats, observacions)

1. Introducció a la perspectiva de gènere: es van presentar conceptes com «rols de gènere» o «estereotips de gènere», i es van comentar entre professionals i participants.

2. Visionat d'un monòleg: els i les participants van veure el monòleg "No només els cops fan mal", de Pamela Palenciano, una comunicadora i activista feminista que va patir violència de gènere a mans de la seva parella quan era adolescent. Aquesta activitat tenia com a objectiu conscienciar sobre la presència d'aquest tipus de violència entre les persones joves, ressaltant especialment la violència psicològica i emocional. El monòleg de Pamela Palenciano reflexiona sobre la violència de gènere en un discurs directe amb continguts irònics i humorístics.

3. Reflexió i debat sobre el vídeo: després de veure el monòleg es va iniciar un debat en què els nois i les noies van intercanviar les seves impressions i opinions sobre la violència de gènere, els rols i estereotips de gènere (què significa ser noia/noi en una relació de parella, com se suposa que ella/ella s'ha de comportar o com ha de reaccionar davant diverses situacions...), i sobre què pot ser considerada una senyal d'abús en una relació de parella.

4. Conclusió de l'activitat: els i les participants van compartir l'activitat amb la resta de residents del centre que no havien participat en l'acció. Els i les participants van anotar les conclusions principals de l'acció en cartolines i les van enganxar a una de les parets del centre on hi havia un dibuix d'unes ulleres liles.

Criteris per a bones pràctiques

• Perspectiva de gènere: fomenta una reflexió sobre els rols i estereotips de gènere a través, també, de mètodes participatius. Més concretament, l'acció aborda el tema de la violència de gènere entre nois i noies mitjançant el foment de la igualtat de gènere en les relacions de parella.

• Innovadora: no s'havia implementat una activitat similar anteriorment en el centre.

• Millora de la resiliència dels joves: va contribuir a una disminució del risc d'experimentar episodis de violència en un futur (perquè l'acció es va basar en l'experiència d'una supervivent a la violència de gènere i a partir del seu relat es van poder identificar senyals d'una relació abusiva).

• Efectiva: les avaluacions positives tant dels nois i noies participants com dels professionals van posar de manifest que l'acció havia estat molt efectiva (vegeu a sota).

Reptes en la implementació

Un dels reptes identificats va ser l'heterogeneïtat del grup: les necessitats i els interessos dels nois i de les noies eren molt diferents d'acord amb el seu perfil, les seves experiències i història de vida. Quant a l'edat, cal dir que els i les participants més joves estaven menys familiaritzats/des amb determinades experiències i aspectes del tema i, per tant, van poder participar en menor grau en el debat que els i les més grans.

D'altra banda, en certes ocasions també va ser un desafiament fomentar la participació de tots i totes les participants, especialment en el moment d'iniciar el debat, perquè hi havia una part dels nois i noies reticents a implicar-s'hi.

Resultats aconseguits

Alguns nois i algunes noies van participar activament en el decurs de l'activitat i això va contribuir a generar un debat molt interessant després de veure el monòleg.

En general, la majoria de noies i nois van ser capaços d'expressar les seves opinions i parlar de les seves experiències lliurement. L'activitat va ajudar els i les participants a reconèixer i prevenir els senyals de violència en relacions de parella.

No obstant això, alguns/es participants van manifestar que ja estaven conscienciats/des sobre la violència de gènere i sobre com prevenir-la abans de realitzar l'acció. En aquests casos, va semblar que ja se sentien protegits/des davant les relacions abusives.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

Per tal d'avaluar l'acció de suport, quan es va haver finalitzat l'activitat es va demanar als i les participants i l'equip de professionals que responguessin uns breus qüestionaris d'avaluació. Els resultats principals van ser:

- Els nois i les noies van avaluar molt positivament el monòleg. Aquest va augmentar el grau de conscienciació de la joventut envers la violència en les relacions de parella amb un discurs clar i entretingut.

- Els i les professionals van posar èmfasi en la necessitat de seguir treballant en el tema de la violència de gènere. S'haurien de realitzar més accions com aquesta per ajudar els nois i noies a conèixer i comprendre millor aquest fenomen.

Sostenibilitat de l'acció

L'acció és sostenible i es pot reproduir fàcilment ja que per realitzar-la no es necessita material específic i el monòleg es troba disponible a Internet:

https://www.youtube.com/watch?v=VjZ_127lluk&t=1043s

L'obstacle principal per reproduir l'acció en altres països podria ser la barrera lingüística ja que el monòleg només es troba disponible en castellà.

Conclusions

En primer lloc, convé destacar que desafiar els rols i els estereotips de gènere en les relacions de parella és indispensable per prevenir la violència de gènere entre la població jove.

A més, l'ús d'un llenguatge col•loquial i humorístic va fer que als nois i noies els fos més fàcil prestar atenció al vídeo i identificar-se amb el relat i experiència de la supervivent a la violència de gènere.

Finalment, la realització d'aquesta acció no només va promoure una reflexió sobre les normes de gènere i les relacions abusives entre nois i noies, sinó que també ho va fer entre els i les professionals.

Contactes

Fundació SURT: www.surt.org, surt@surt.org
Centre Residencial d'Acció Educativa (CRAE) Sant Josep de la Muntanya - Barcelona, Catalunya.

llarmpetra@santjosepmuntanya.org

llarvnina@santjosepmuntanya.org

llarsrafael@santjosepmuntanya.org

llarsjose@santjosepmuntanya.org

llarinmaculada@santjosepmuntanya.org

Recursos

- Monòleg «No només els cops fan mal », de Pamela Palenciano.

3.2.4 Com ens exposem als riscos d'Internet?

Organització: Fundació Surt

Context

El CRAE Elima és un centre d'acollida que brinda atenció a noies de 14 a 18 anys. El centre es troba a Sabadell, una ciutat de més de 200.000 habitants situada prop de Barcelona.

Justificació

La gent jove comparteix molta informació personal per Internet, com ara els seus noms, interessos, fotografies, vídeos i altres dades confidencials. El fet de compartir tota aquesta informació pot ser perillós pel que fa a la privacitat de l'usuari/ària i pot facilitar la perpetració de diverses formes d'abús. En aquest sentit i en base als resultats de l'avaluació de necessitat, bregar amb la violència a les xarxes socials és un dels reptes als quals fan front els i les professionals que treballen en un CRAE.
Per tal de contribuir a construir espais segurs i de confiança per les joves és fonamental poder garantir la seva privacitat i la confidencialitat dins i fora del centre. Aquesta acció té per objectiu oferir a les noies del centre coneixements i eines per tal de fomentar la seva autoprotecció i el seu empoderament en l'accés i l'ús de les xarxes socials, així com prevenir episodis de violència que succeeixen a través de les xarxes socials.

Organització pràctica

L'acció es va dividir en 4 activitats que es van portar a terme al mateix centre (algunes es van realitzar entre setmana i les altres durant el cap de setmana).

Cada una de les activitats va durar entre una hora i mitja i dues hores.

Material: una càmera de vídeo, un ordinador, un projector, cartolines, marcadors, adhesius.

Participants

En aquesta acció hi van participar 18 persones. Totes elles eren noies de 14 a 18 anys. No totes les residents del centre van poder participar en les diverses activitats ja que n'hi ha que no es queden al centre cada dia de la setmana.

Realització (estructura, activitats, observacions)

L'acció es va portar a terme en 2 sessions individuals i 5 sessions en grup. Les sessions tenien l'estructura i els continguts següents:

1. Entrevistes individuals: amb l'objectiu de reflexionar sobre la divergència entre la manera com actuem a la vida real i com ho fem a la virtual (en línia), els i les professionals van gravar[1] les noies mentre responien a les preguntes que els feien (preguntes basades en el curtmetratge «Els infants i els riscos d'Internet»). Algunes d'aquestes preguntes eren:

• Deixaries la porta del centre oberta?

• Parlaries amb algú que acabes de conèixer com si ell/ella fos el teu millor amic/amiga?

• Als teus perfils d'Internet hi tens fotografies que no deixaries veure a la teva família?

• Tothom pot veure les teves fotografies del Facebook?

2. Activitat: Com ho podries fer millor? (sessió en grup)

Es van ensenyar fotografies de diverses publicacions d'Internet a les participants. Se'ls va demanar que les classifiquessin d'acord amb el nivell de seguretat i se'ls va preguntar com les podrien fer més segures.

3. Visió i debat sobre un vídeo (sessió en grup)

Les participants van veure l'episodi 1x03 de la sèrie de ciència ficció Black Mirror («The Entire History of You») i després es va iniciar un debat sobre les relacions basades en el control, la possessió i la gelosia.

[1] En cas de gravar els nois i noies cal tenir en compte la protecció del dret d'imatge dels i les menors. Per fer-ho, es recomana fer fotografies o vídeos on no se'ls pugui identificar.

«En un futur proper, tothom tindrà accés a un implant de memòria que recordarà tot allò que hem fet, vist o sentit —una mena d'Sky Plus per al cervell. Mai més tornaràs a oblidar una cara, però, això és bo sempre?».

4. Joc de rol (sessió en grup)
Dues noies van representar la situació següent: una noia coneix un noi a través del Facebook i hi comença a parlar. Decideixen que es trobaran en un parc. Quan ella hi arriba, hi ha un altre noi esperant. El que ha conegut per Internet li diu a la noia que és el seu germà i els dos li diuen per anar a un altre lloc...
Després de la representació, es va demanar a les participants que construïssin el final de la història i el representessin tal com hauria de ser.

5. Sessió de tancament: les noies van veure el curtmetratge "Els infants i els riscos d'Internet" i van obrir un últim debat de reflexió.

6. Respostes/reaccions individuals (sessió individual)
Els i les professionals van reflexionar amb les noies sobre el que elles havien contestat durant l'entrevista inicial i sobre com utilitzaven realment les xarxes socials en la seva vida quotidiana a través de tutories individuals. Les noies també van avaluar l'acció mitjançant qüestionaris d'avaluació.

Criteris per a bones pràctiques

• Innovador: és una acció novedosa per al centre.

• Enfocament participatiu i que té compte tant els drets dels infants/joves: fomenta la protecció dels seus drets i la seva participació.

• Perspectiva de gènere: aborda els estereotips de gènere i fomenta la igualtat.

• Millorar la resiliènci: fomenta la prevenció de la violència de gènere i el reconeixement de les senyals d'abús.

• Reproduïble: és una acció que es pot replicar i transferir a altres centres molt fàcilment.

Reptes en la implementació

Durant la realització de l'acció vam topar amb diverses dificultats:

• Com tractar les discordances entre els discursos de les joves i el seu comportament real. Les noies tendeixen a adoptar un discurs «políticament correcte» pel que fa a la pròpia protecció i privacitat a Internet, però la manera com actuen habitualment no es correspon amb el que diuen.

• Les noies que van participar més en les activitats eren les que feien un ús més segur de les xarxes socials.

• L'ús de les xarxes social té a veure amb la pressió dels i les adolescents. Per tant, temes com l'autoestima, la competitivitat, la popularitat... Són aspectes clau que s'han de tenir en compte i abordar paral•lelament.

• La perspectiva de gènere hauria de ser a la base de totes les activitats realitzades.

. Les noies tendeixen a adoptar un discurs «políticament correcte» pel que fa a la pròpia protecció i privacitat a Internet, però la manera com actuen habitualment no es correspon amb el que diuen.

Resultats aconseguits

Les noies es van animar a participar i compartir les seves experiències personals. Van tenir l'oportunitat de parlar sobre els riscos d'Internet, la privacitat i les relacions basades en el control i la gelosia.

La majoria de les noies van afirmar que abans de l'acció ja coneixien gran part dels riscos que es van comentar. Algunes noies creien que ja feien un ús segur d'Internet i es mostraven reticents a fer qualsevol canvi.

D'altra banda, hi va haver noies que van explicar que l'acció els havia permès adquirir eines per navegar per Internet de forma més segura. De fet, algunes d'elles just després de l'acció van començar a emprendre passos per a augmentar el nivell de seguretat dels seus comptes personals.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

Per tal d'avaluar l'acció de suport, quan es van finalitzar totes les activitats es va demanar a les participants i als i les professionals que les acompanyaven que responguessin un qüestionari d'avaluació.

D'una banda, les participants van avaluar l'acció molt positivament ja que aquest és un tema rellevant en el seu dia a dia i no es tracta de manera oberta gaire sovint.
D'altra banda, els i les professionals es van mostrar satisfets/es amb la realització de l'acció perquè aquesta va contribuir a fomentar el pensament crític envers diverses actituds i comportaments que estan normalitzades.

Sostenibilitat de l'acció

L'acció és sostenible i es pot replicar fàcilment ja que la implementació no requereix de material específic ni d'un alt cost.

Tot i així, el curtmetratge "Els infants i els riscos d'Internet" només es troba disponible en anglès i en castellà. Per tant, el fet de no saber aquestes dues llengües pot suposar un problema a l'hora d'implementar l'acció en altres països.
L'impacte de l'acció es pot maximitzar a través d'una atenció individualitzada i contínua a les joves.

Conclusions

L'acció va contribuïr a sensibilitzar les noies sobre els perills d'Internet i sobre les relacions abusives. No obstant això, és necessari que hi hagi un treball continuat en aquest tema per tal de promoure un canvi real en el comportament i en l'actitud de les joves.

La perspectiva de gènere és fonamental per abordar aquests temes ja que són les noies les més propenses a patir violència a través de les xarxes socials.

En definitiva, aquest és un tema de rellevància no només per a les persones joves sinó per a tota la societat.

Contactes
Fundació SURT: www.surt.org, surt@surt.org

Centre Residencial d'Acció Educativa (CRAE) Elima - Centre Residencial d'Acció Educativa Elima – Intress , Catalunya.

Adreça electrònica: elima@intress.org

Recursos

- Curtmetratge del centre Child Protection and Operational Centre (CEOP).

"Internet safety: Jigsaw CEOP Video" (Anglès)

"Los niños y los riesgos en internet" (Castellà)

- Black Mirror, temporada 1, episodi 3: "The Entire History Of You" (Anglès)

3.2.5 Fòrum de discussió sobre l'assetjament i el ciberassetjament

Organització: Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark

Context

Aquesta acció es va posar en pràctica en un CRAE que acull 40 nois i noies d'11 a 18 anys. Viuen en comunitats residencials, com «famílies» (algunes són només de noies, en una només hi ha nois i d'altres són mixtes). Els nois i noies també treballen al centre; els centres de formació es troben situats molt a prop de les comunitats residencials. A més, el centre també ofereix classes escolars i classes de formació professional. Al centre hi treballa un equip de professionals interdisciplinar i està gestionat pel govern local.

Justificació

La fase de detecció de necessitats va demostrar que la majoria de nois i noies que viuen en un CRAE han viscut episodis d'assetjament en general, especialment a l'escola. Als grups de discussió de joves i professionals es va assenyalar que els nois i noies del CRAE utilitzen xarxes socials i dispositius electrònics amb freqüència. Per tant, el ciberassetjament és també un tema rellevant per a ells i elles. Es van discutir i debatre diferents casos. Per a molts/es professionals, abordar la violència a les xarxes socials a la qual s'enfronten els i les joves amb qui treballen els resulta difícil. Es per això que es va considerar que el fòrum de discussió podia ser una acció de suport útil per als nois i noies i per als i les professionals, per què puguessin compartir coneixements i experiències sobre aquest tema i donar suport als i les menors que necessitessin ajuda.

Per què es va escollir aquest tema? L'ús elevat de les xarxes socials per part dels nois i noies del CRAE; molts han estat assetjats/des; fan front al ciberassetjament i, a més, alguns dels i les joves han tingut experiències com a assetjadors.

Organització pràctica

L'acció es va realitzar en una comunitat residencial del CRAE i va durar una hora.

Material: cadires formant un cercle al voltant d'una pantalla d'ordinador.

Participants

5 nois d'una comunitat residencial exclusivament de nois de 15 a 18 anys, i un/a professional (pedagog/a social) i un voluntari/a social anual. En altres comunitats residencials del centre s'hi van portar a terme activitats semblants.

Realització (estructura, activitats, observacions)

L'objectiu del fòrum de discussió era sensibilitzar els nois sobre l'assetjament. Els temes que es van tractar van ser: el concepte d'assetjament i de ciberassetjament, aspectes legals, experiències personals dels participants, enfocaments basats en possibles solucions.

El fòrum de discussió es va realitzar en un ambient relaxat, en què es va fomentar la concentració i l'interès dels participants.

En primer lloc, els nois van comentar conjuntament una fotografia que representava un cas d'assetjament: una persona assetjada al centre de la imatge, fent-se cada cop més petita, mentre les del seu voltant cada cop són més grans i fan crits a la persona intimidada.

Després, es va reflexionar sobre les seqüències dels vídeos següents:

- «Bullying Brockhaus»: seqüències del film «In Sachen Kaminski: Bullying scene. Du weißt nicht, was ein Brockhaus ist» (Brockhaus va ser una reconeguda enciclopèdia alemanya).

Una noia molt jove és assetjada. Després del vídeo, el grup va comentar com afecta l'edat de la persona assetjada.

- «Cyber-bullying girls»: https://www.medienprojekt-wuppertal.de/.

Després del vídeo, van discutir sobre la violència física i emocional a les noies.
- «Comic strip cybermobbing»: font: handysektor.de
https://www.youtube.com/watch?v=idDgeMkJqH4.

Després de presentar la fotografia i els vídeos, joves i professionals van reflexionar i debatre sobre les diferents escenes. Els participants van compartir les seves opinions, tant com a possibles assetjadors com a afectats pel ciberassetjament. Es va debatre sobre aspectes jurídics. En el debat en grup també es van intentar buscar solucions o maneres d'oferir ajuda: «Què pots fer si el/la teu/va amic/ga pateix (ciber)assetjament?». Finalment, es va parlar de com veuen l'assetjament al centre, sobre si s'hi senten segurs o si se'ls presta ajuda.

En una altra comunitat residencial, el/la professional només va mostrar un vídeo als participants (sobre ciberassetjament, vegeu més amunt). A més, els mateixos nois van ser qui van mostrar diferents vídeos extrets de les xarxes socials, com per exemple una entrevista amb una noia que havia estat colpejada i un vídeo sobre el fet que s'havia difós a través de les xarxes socials:

«Prügel-Opfer» (cane-victim):
https://www.youtube.com/watch?v=Qc82EbTexbw

Finalment, s'hi poden afegir activitats que fomentin la cohesió social amb els companys i companyes, com ara exercicis de confiança o activitats en grup a l'aire lliure.

Criteris per a bones pràctiques

•Perspective de gènere: en aquesta comunitat residencial només hi viuen nois. En els vídeos presentats, sobretot en els del ciberassetjament, hi havia noies assetjades però també noies que assetjaven. Això va suscitar debats i reflexions sobre si el gènere influeix en el ciberassetjament. També es va reflexionar sobre si l'edat és rellevant o no en aquest fenomen.

• Enfocament participatiu i que té en compte els drets dels infants: es va parlar d'experiències personals, es van aportar exemples propis, vídeos...Quatre dels cinc nois que van participar en l'acció havien estat assetjats, i la major part dels assetjats no havia estat mai assetjadors.

Reptes en la implementació

Els joves del CRAE té un horari dens (treball, escola, necessitat de temps lliure i de temps per visitar la família i els amics durant el cap de setmana). Per tant, va ser complicat trobar temps suficient per realitzar l'acció. El millor moment i que permetés un ambient més relaxat per portar a terme l'acció de suport va resultar ser un dia al vespre, després de sopar tots junts.

Els joves del CRAE té un horari dens (treball, escola, necessitat de temps lliure i de temps per visitar la família i els amics durant el cap de setmana). Per tant, va ser complicat trobar temps suficient per realitzar l'acció.

El ciberassetjament és un tema que es tracta a les escoles, per la qual cosa al principi semblava que els nois estaven «saturats» d'aquesta qüestió. No obstant això, l'ambient que es va crear va propiciar que els joves parlessin sobre aquest tema obertament. Finalment, hi va haver un intercanvi de coneixements, experiències i opinions satisfactori entre professionals i joves.

Resultats aconseguits

Els participants van parlar de les seves experiències, posant exemples personals, actuals i «privats», així com també de familiars propers o amistats.

Quant als temes tractats, es va debatre sobre qüestions de gènere, de les característiques socials de la violència, de la formació en aspectes legals, de la lluita i la protecció contra l'assetjament i el ciberassetjament. I es van proposar solucions i maneres d'obtenir ajuda.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

L'avaluació de l'acció es va basar en la informació qualitativa recollida per part dels i les professionals, els resultats de la qual es resumeixen a continuació:
Els participants van respondre positivament a l'acció, afirmant que el seu coneixement i les possibilitats de brindar o demanar ajuda havien augmentat. Van participar-hi activament. Amb l'acció de suport, els joves van sentir que estaven més ben preparats en cas que haguessin d'ajudar alguna persona afectada que els demanés ajuda o en cas que presenciessin assetjaments.

El/la professional va manifestar que l'acció havia resultat ser molt útil. La sostenibilitat s'ha de provar a partir de les reflexions conjuntes del grup i les seves experiències personals. El/la professional va dir que aquesta acció podria ser una eina per a tallers sobre violència i assetjament.

Sostenibilitat de l'acció

Després de portar a terme l'acció, els i les professionals van assenyalar que volien que aquesta mena de debats oberts sobre (ciber)assetjament es realitzessin regularment, sobretot quan entressin nois i noies noves al CRAE. I també que aquests debats sobre assetjament es combinessin amb debats sobre la violència en general. En futurs fòrums de discussió o en reunions individuals amb els nois i noies, els i les professionals poden consultar els resultats aconseguits basats en la prova pilot de l'acció de suport.

Posteriorment, l'acció es va portar a terme en dues comunitats residencials més del centre.

Conclusions

Els i les professionals van aprendre que l'assetjament i el ciberassetjament són temes que es tracten sovint a l'escola però que tot i així hi ha una manca de coneixement legal sobre el tema entre els nois i noies. L'acció va ser una oportunitat per a què els i les professionals participessin de les experiències reals dels nois i noies en les xarxes socials. Els fòrums de discussió en ambients relaxats són poc freqüents però són un mètode molt eficient per abordar diversos temes.

Contactes

Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark

http://www.vmg-steiermark.at/

Elli Scambor:
scambore@genderforschung.at
Anna Kirchengast:
kirchengast@genderforschung.at

CRAE participant: Aufwind, www.aufwind.steiermark.at

Simone Taferner:
simone.taferner@stmk.gv.at

Recursos

L'acció es va inspirar en la dinàmica de «El semàfon», la qual permet treballar el tema de la violència tant amb adults com amb joves. En aquest mètode, es demana als i les participants que es posicionin respecte els exemples sobre violència física, sexual i emocional que es van mostrant. Es col•loquen tres cartolines al terra: una verda, una altra taronja i una última de color vermell. Els i les participants s'han de posar a sobre o al costat d'aquestes cartolines depenent de si creuen que l'exemple (representat a través de paraules, imatges o vídeos) és violent (cartolina vermella), ambivalent (cartolina taronja) o no violent (cartolina verda). Un cop s'han posicionat, el formador o formadora els fa una sèrie de preguntes per reflexionar sobre els posicionaments i pensaments dels i les participants (per exemple, per què creuen que una situació és o no és violenta, com es deu sentir una víctima de violència, demanar-los si pensen que el gènere és rellevant en una determinada situació, etc.).

Aquest mètode formava part de la fase de detecció de necessitats del projecte a tots els països, i a Àustria també va formar part del programa de formació i capacitació a professionals (vegeu l'informe de l'avaluació de necessitats d'«Alternatives de futun», 2016, p. 14).

Els i les professionals van aprendre que l'assetjament i el ciberassetjament són temes que es tracten sovint a l'escola però que tot i així hi ha una manca de coneixement legal sobre el tema entre els nois i noies.

3.3 Participació juvenil, educació emocional i empoderament: posant en valor pensaments, sentiments i les veus de la gent jove.

3.3.1 El cercle de les emocions

Nom de l'acció: istituto degli Innocenti

Context

L'Institut Gould gestiona dos centres d'atenció residencial: «Arco» (que actualment acull 9 nois i noies de 13 a 20 anys) i «Colonna» (que acull 7 nois i noies de 12 a 20 anys). Les accions de suport es van realitzar a partir d'una activitat ja existent: «El Cercle», un espai on els nois i noies poden debatre lliurement sobre temes i activitats relacionades amb la vida al centre, juntament amb els seus educadors i educadores.

Justificació

Es va escollir el tema de l'educació emocional perquè, durant la fase de detecció de necessitats, va sorgir com a necessitat tant dels grups de discussió amb professionals com amb joves (aquestes últimes mostraven dificultats a l'hora d'identificar i abordar les múltiples emocions que havien d'afrontar en el seu dia a dia). Sovint, els nois i noies neguen o subestimen la importància de les emocions i, per això, es va considerar que tractar aquest tema era fonamental i s'havia de centrar en la prevenció, abans d'abordar altres matèries.

Organització pràctica

L'acció de suport va tenir lloc a la sala d'estar de dos CRAE i va tenir una duració d'una hora.

Material: cadires, emoticones, pel•lícula d'animació "Inside out".

Les cadires es van col•locar formant un cercle amb l'objectiu de crear un espai que donés sensació de lloc tancat on els nois i noies poguessin sentir-se segurs/es i amb la confiança suficient per poder expressar-se.

Participants

Unes 8 persones joves a cadascun dels dos CRAE; dos o tres educadors/es i un voluntari/a.

Realització (estructures, activitats, observacions)

L'acció de suport va consistir en els següents exercicis pràctics:

Exercici pràctic 1:

El grup es va dividir en dues files, els i les participant d'una es mantenien al seu lloc i els de l'altra anaven avançant, acostant-se als que es mantenien immòbils, fins que aquests els deien que paressin. Les dues files van exercir els dos papers. Tot seguit, els i les participants van expressar com s'havien sentit durant l'exercici.

Els nois i noies dels dos grups van tenir reaccions diferents: alguns/es haurien preferit que els haguessin aturat abans, altres se sentien frustrats perquè els havien frenat massa de pressa i uns quants van manifestar que l'exercici els havia fet sentir molt bé i que no havien tingut problemes pel fet d'haver-se acostat molt a una altra persona.

Exercici pràctic 2:

El grup es va dividir en dos subgrups que havien d'expressar les emocions que sentien després que se'ls llegissin afirmacions com ara «Un amic entra a classe i no em parla».

Exercici pràctic 3:

El grup va debatre sobre afirmacions com ara «Quan em sento feliç li ho dic a...», «Si tinc problemes parlo amb...», «Em sento sol quan...» o «M'enfado quan...».

Exercici pràctic 4:

Es van mostrar algunes seqüències de la pel•lícula "Inside out", concretament aquelles escenes que presenten emocions diverses. En general, els nois i noies van ser capaços/ces de reconèixer les emocions i en alguns casos es van sentir identificats/des amb alguna de les escenes de la pel•lícula. Es va prestar una atenció especial a la tristesa, tot reflexionant sobre com, massa sovint, amaguem el nostre dolor perquè ens fa por que la resta no puguin acceptar-nos si estem tristos/es; la majoria de joves van mostrar-se tocats/

des per aquest concepte. Tanmateix, semblava que entenien que a vegades la tristesa és necessària per viure plenament totes les altres emocions.

Observacions:

L'ús d'aquestes activitats pràctiques va permetre una major participació dels nois i noies i els va donar l'oportunitat de parlar lliurement sobre les seves emocions, més que en un entorn comú on només se'ls demana com se senten. Evidentment, el tema de les emocions és una qüestió considerablement delicada en un CRAE on els nois i noies han de fer front a les emocions del seu passat, que poden ser molt dures, i a les emocions experimentades pel fet de viure en un CRAE sense les seves famílies, normalment en un període tan sensible de les seves vides com és l'adolescència. No obstant això, la majoria de joves van mostrar-se oberts/es respecte a parlar d'aquests temes.

Criteris per a bones pràctiques

• Enfocament participatiu i que té en compte els drets dels infants/joves: l'acció va tenir també en compte l'etapa especialment emocional que els nois i noies travessen durant l'adolescència. Per tant, els exercicis es van desenvolupar de manera que permetessin que tant nois com noies s'animessin a parlar obertament dels temes tractats.

•Millora de la resiliència: en tant que els i les joves cada cop van ser més conscients de la importància de tenir en compte les pròpies emocions i d'expressar-les adequadament, respectant les emocions d'altres persones, per fer front a situacions diferents.

Reptes en la implementació

En un CRAE, treballar amb emocions és sempre un repte encara que els i les prorfessionals tractin aquestes qüestions cada dia. El desafiament més gran va ser per als nois i noies que tenen més problemes a l'hora de bregar amb les emocions en la seva vida quotidiana; no obstant això, el plantejament de l'acció i la participació de professionals externs va ajudar a fer que aquests nois i noies es mostressin oberts/es i més participatius/ves.

El grup de nois i noies va acceptar les activitats bastant bé, tot i que hi va haver un noi que des del principi no va semblar acceptar això de treballar les emocions. També van haver-hi alguns problemes amb dos nois que tenien dificultats d'aprenentage.

Resultats aconseguits

Les activitats amb les emocions van assolir els resultats esperats en tant que va ajudar nois i noies a ser més conscients respecte a les seves emocions i a la importància

Per als i les professionals, la majoria d'accions de suport van aconseguir els resultats esperats i el tema de les emocions va ser reconegut com un tema de rellevància en el dia a dia dels nois i noies participants.

d'aquestes en el seu dia a dia. Els i les joves van valorar aquesta feina i van adquirir eines noves per gestionar els temes que es van tractar.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

L'avaluació es va basar en els resultats dels qüestionaris completats tant pels i les joves com pels i les professionals que van donar suport durant les activitats.

Sembla que els nois i noies van valorar les activitats realitzades i, fins i tot, alguns/es d'ells/es les van trobar divertides. Aquestes activitats les van ajudar a sentir-se més relaxats/des i acceptats/des dins del grup. Per a alguns nois i noies, els exercicis també van millorar les seves relacions personals amb els cuidadors i cuidadores.

Per als i les professionals, la majoria d'accions de suport van aconseguir els resultats esperats i el tema de les emocions va ser reconegut com un tema de rellevància en el dia a dia dels nois i noies participants.

Sostenibilitat de l'acció

L'acció es pot considerar sostenible gràcies a la metodologia, que pot ser reproduida fàcilment amb grups similars formats per nois i noies d'edats diferents (tenint en compte les característiques específiques de cada grup, evidentment).

Conclusions

La metodologia utilitzada (cercle de cadires, emoticones, vídeo) va demostrar ser efectiva en tant que es va basar en eines amb les quals els i les joves ja estaven familiaritzats/des i que va ajudar a abordar els temes proposats.

Concretament, els exercicis més dinàmics i la visió de seqüències de la pel•lícula "Inside out" van resultar ser les activitats més capaces d'involucrar activament els nois i noies.

Contactes

Istituto degli Innocenti,
www.istitutodeglinnocenti.it

international@istitutodeglinnocenti.it

Istituto Gould, http://www.istitutogould.it/
gouldresidenziali@diaconiavaldese.org

Recursos

Pel•lícula "Inside Out":
En italià:
https://www.youtube.com/watch?v=pI1PY1dxdYs&list=PLazzCijpTCVqbCQh-r4oejH5B0wYWH9Oi

En anglès:
https://www.youtube.com/watch?v=7PAxm9vHB6U

3.3.2 Mètodes participatius per a joves

Organització: Dissens

Context

Un centre per a nois i noies del col•lectiu LGTB (de 16 a 21 anys) que ofereix serveis semiresidencials i d'assistència, i un centre d'atenció residencial a temps complet per a les persones amb addiccions o amb risc d'addicions (de 12 a 21 anys).

Justificació

L'avaluació de necessitats del projecte va mostrar que l'acceptació (crítica), el coneixement dels drets i la participació eren algunes de les necessitats de les persones joves tutelades. Concretament, la participació és en realitat una forma d'acceptar i entendre les necessitats d'aquests nois i noies i de respectar els seus drets.

El personal dels dos centres també va posar èmfasi en la necessitat de fomentar la participació dels nois i noies, però va mostrar preocupació perquè les eines existents de què disposaven no eren útils per als i les joves. Hi havia una manca d'eines de participació accessibles i atractives per al jovent.

Organització pràctica

L'acció de suport es va realitzar en el marc de les reunions setmanals del grup per tal que l'activitat no suposés un extra en l'horari setmanal dels nois i noies.

Material: cadires, una caixa i les càmeres dels mòbils dels i les participants.

Participants

Dos grups de sis i deu joves entre els 12 i 21 anys.

Realització (estructura, activitats, observacions)

1. Per a facilitar l'accés a la participació, es va preparar una «caixa de queixes» a partir de la qual els i les residents podien fer queixes de forma anònima que després es discutien en les reunions setmanals. Les inquietuds dels i les joves es van prendre seriosament i això va fer que se sentissin encoratjats/des a seguir utilitzant la caixa.

2. Com si es tractés d'una versió avançada de la «caixa de queixes», es van presentar les «cadires de queixes i desitjos». Una cadira era la de les queixes i l'altra la dels desitjos, ambdues convenientment decorades. Cada resident s'asseia a cada cadira i expressava la seva «queixa» i el seu «desig» per al grup. Els i les professionals van animar els joves provant-ho primer, tot donant exemple.

3. Un exercici centrat en l'espai on viuen els nois i noies va ser el d'«espais de confort». Es demanava als joves que es passegessin pel centre i fessin fotografies als seus llocs preferits de la instal•lació però també als que els desagradaven més. Després, es van ensenyar totes les fotografies al grup i es va debatre sobre com millorar l'espai.

4. En una de les instal•lacions, el personal va decidir que no organitzaria les diverses activitats de grup sinó que oferiria el pressupost de tot el mes als mateixos nois i noies per tal que fossin ells i elles qui decidissin i planegessin les activitats que es realitzarien. Els i les professionals seguirien participant en les activitats però no interferirien en la presa de decisions.

Criteris per a bones pràctiques

•Perspectiva de gènere: el conjunt de mètodes participatius integrar una perspectiva sensible a les qüestions de gènere (per exemple, a l'exercici d'«espais de confort» se'ls va demanar si tots els espais eren igualment còmodes/incòmodes per a tots els gèneres). Per als mètodes presentats, es va fer necessari d'una guia/assessorament sobre la perspectiva de gènere.

•Participació del nois i noies: tots els mètodes es van centrar en millorar la participació. Per nois i noies que encara no podien escriure, l'exercici de les «cadires de queixes i desitjos» va ser un mètode efectiu.

•Efectivitat: se'ls va donar espai per què poguessin experimentar amb mètodes participatius i van poder decidir ells/elles mateixos/es quin mètode els havia agradat més. A més, també se'ls va animar per què desenvolupessin les seves pròpies idees.

•Millora de la resiliència: se'ls va demostrar que les seves opinions tenien valor i que podien confiar en què se'ls prendria seriosament. Se'ls va permetre descartar aquells mètodes que menys els agradaven i fer els seus propis suggeriments per millorar.

•Innovació: el conjunt de mètodes participatius va oferir la possibilitat d'anar més enllà d'allò establert i que la participació dels nois i noies no fos merament simbòlica, a més d'encoratjar-los a ser cocreadors dels espais on resideixen.

Reptes en la implementació

Els mètodes participatius necessiten temps per a la seva implementació. El repte del personal dels centres va ser prendre's seriosament les preocupacions dels nois i noies i no rebutjar-les, titllant-les d'absurdes o ridícules. Els i les professionals van manifestar que necessitarien un descans durant el procés i mantenir-se oberts al canvi fora de la rutina de treball habitual.

Resultats aconseguits

Es va oferir als nois i noies espai per experimentar. Se'ls va deixar que expressessin quines activitats els havien funcionat i quins no, cosa que ja és un procés participatiu per si mateix, encara que haguessin descartat activitats en concret.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

Els i les professionals van mostrar-se sorpresos per la seva reticència inicial a implementar mètodes participatius nous, ja fos per la feina extra que suposava o per la reticència als canvis en general. Un cop iniciat el procés, es van entusiasmar amb el projecte. Els nois i noies van dir que potser no els havien agradat totes les activitats però que estaven emocionats pel fet de provar coses noves i se'ls va animar a què expressessin les seves opinions.

Les respostes/reaccions es van recollir a través de converses amb els nois i noies i tenint especialment en compte les seves opinions.

Sostenibilitat de l'acció

Els mètodes participatius són un projecte a llarg termini. Les accions puntuals serveixen per iniciar un procés que ha de ser continu i sostenible.

Conclusions

Els mètodes participatius per a joves impliquen transformar una participació «sobre paper» a una participació centrada en les necessitats del dia a dia dels i les joves i en fer que se sentin més segurs/es i eficients. Els i les professionals van poder aprendre noves maneres d'interactuar amb els nois i noies i així desenvolupar les seves ganes d'innovar i experimentar.

Contactes

alternative-future@dissens.de
http://www.dissens.de

3.3.3 El bagul màgic

Organització: Fundació Surt

Context

El CRAE Les Palmeres és un centre d'atenció residencial situat a Barcelona que acull nois i noies de 3 a 18 anys. És un centre mixt amb 12 residents.

Justificació

Els resultats de la fase de detecció de necessitats mostren com les experiències de violència afecten negativament el benestar emocional de les persones, incloent-hi aspectes com l'autoestima i la confiança en un/a mateix. Això és més problemàtic sobretot durant l'adolescència perquè és en aquesta etapa quan la influència del que els altres pensin de tu i la manera com et tractin té una importància molt més significativa.

Per altra banda, tenir una bona autoestima permet a les persones joves reconèixer millor les seves habilitats i aptituds. A més, els ajuda a assumir responsabilitats i a fer front als problemes, desenvolupant noves estratègies per fer-ho de manera autònoma.

Contribuir a l'empoderament i l'augment de l'autoestima dels nois i noies és fonamental per ajudar-los a recuperar-se de les experiències de violència viscudes i a que puguin construir una vida lliure de violència.

Organització pràctica

L'acció es va realitzar a la biblioteca pública que hi ha prop del centre.

L'acció va durar una hora i mitja.

Material: trossos de paper, marcadors, un mirall i un bagul.

Participants

Hi van participar 4 persones: 1 noi de 14 anys i 3 noies de 15 a 17 anys.

En aquesta acció no van poder participar-hi tots/es els/les residents al centre ja que els i les professionals van considerar que n'hi havia que encara no estaven preparats/des, tenint en compte que feia poc que havien arribat al CRAE i estaven en procés d'adaptació.

Realització (estructura, activitats, observacions)

1. Els i les professionals van preparar el material prèviament. Dins d'un bagul, s'hi va introduir un mirall amb el missatge següent:

Tu ets la persona que estaves buscant.

Tu ets la persona més extraordinària del món.

Mira't al mirall i repeteix mentalment el següent tres vegades, perquè ho recordis sempre més:

SOC UNA PERSONA IMPORTANT.

SOC UNA PERSONA EXTRAORDINÀRIA.

I ÉS PER AIXÒ QUE APRECIO ELS/LES ALTRES.

2. Es va explicar als i les participants que hi havia un bagul que contenia una fotografia d'una persona extraordinària i molt important. Se'ls van donar dues pistes: no és un personatge de ciència ficció i és viu.

3. Es va demanar als i les participants que endevinessin de quina persona es tractava i se'ls va donar un paper per tal que hi anotessin les seves suposicions.

4. Després, se'ls va demanar que miressin dins del bagul, un per un, i sense explicar què hi havien vist a la resta, que encara estava intentant endevinar qui seria la persona de la fotografia.

5. Quan tots els nois i noies ja havien mirat què hi havia dins del bagul i havien descobert que es tractava d'un mirall que reflectia la seva pròpia imatge, van compartir les seves emocions i els seus sentiments. Després, es van formular i debatre algunes qüestions:

- Com us heu sentit quan heu vist la vostra imatge reflectida al mirall?

- Si us plau, identifiqueu els vostres trets positius.

- Si us plau, identifiqueu un tret positiu de cada un/a dels vostres companys/es.

Criteris per a bones pràctiques

•Efectiva: en primer lloc, l'acció ha demostrat ser efectiva segons el que es desprèn de les avaluacions fetes pels nois i noies i pels i les professionals (vegeu a sota).

•Enfocament que té en compte els drets dels infants/joves: s'ha millorat l'empoderament dels nois i noies, la seva capacitat de prendre decisions i la capacitat de controlar la seva pròpia vida.

•Millora de la resiliència: l'acció ha contribuït a reduir el risc de violència en un futur i altres perills relacionats amb aquesta, mitjançant la millora de dos factors de protecció decisius: l'autoestima i la confiança en un/a mateix/a.

•Reproduïble i transferible: l'acció es pot replicar i transferir amb facilitat a qualsevol centre de qualsevol país.

Reptes en la implementació

La pressió d'igual a igual és especialment intensa en l'adolescència. Per això, la manera com els nois i noies actuaven o s'expressaven durant l'acció es trobava fortament influenciada per l'opinió del grup.

Hi ha hagut altres desafiaments que tenen a veure amb la continuïtat de l'acció. Tal com han destacat els i les professionals, aquesta acció constitueix un pas clau en el desenvolupament de l'autoestima i la confiança en un mateix dels diversos nois i noies, però no és suficient.

Resultats aconseguits

L'acció de suport ha tingut resultats molt positius. Els nois i les noies es van mostrar molt animats i participatius al llarg de l'activitat. Tots havien pensat en persones famoses quan intentaven endevinar qui era la persona de la fotografia amagada al bagul i es van sorprendre quan van obrir el bagul i hi van descobrir el seu reflex. Al mateix temps, a tots/es ells/es els va complaure trobar la seva imatge dins del bagul, ja que era quelcom inesperat però positiu.

Els i les participants van tenir dificultats a l'hora d'identificar les seves pròpies virtuts mentre que els va resultar molt més fàcil identificar les virtuts dels companys/es.

Al final, els i les participants van expressar que els resultava complicat assimilar els elogis i reconèixer els trets positius que els comentaven els companys/es, ja que estaven més acostumats/des a rebre crítiques.

L'acció va promoure una reflexió sobre com se senten els nois i noies amb si mateixos, sobre les seves capacitats i els seus pensaments.

Avaluació (basada en l'avaluació de joves i de professionals)

Després de la realització de l'activitat, tant els i les professionals com els nois i noies van avaluar l'acció mitjançant qüestionaris d'avaluació. Tothom va valorar l'acció molt positivament.

Els i les professionals van remarcar l'activa participació dels diversos nois i noies.
Els i les joves van manifestar que havien tingut l'oportunitat d'expressar-se lliurement. A més, els va satisfer veure com tant els educadors/es com la resta del grup escoltava les seves opinions. També van afirmar que l'acció els havia ajudat a sentir-se part del grup i a trobar més espais per a ells/es dins del centre.

Sostenibilitat de l'acció

La sostenibilitat d'aquesta acció s'hauria de garantir mitjançant el treball individual. Els i les professionals poden maximitzar l'impacte de l'acció reunint-se amb els nois i noies, d'un/a en un/a, i formulant-los preguntes com les següents:

- Creus que ets la persona més important per a tu mateix/mateixa?

- Si és que no, per quines raons creus que no ho ets?

- Què podries/podríem fer per a que ho fossis?

Conclusions

Aquesta acció ha tractat un tema sensible i molt significatiu per a les persones joves: l'autoestima i la confiança. Malgrat que l'acció va propiciar reflexions sobre la importància de creure en un/a mateix/a, encara hi ha molt camí per recórrer per arribar a augmentar l'autoestima de molts/es d'aquests/es joves. En aquest sentit, és necessari seguir millorant la confiança en un/a mateix/a de tots aquests nois i noies i ajudar-los a creure més en la seva capacitat de formar-se una opinió personal i assolir els seus objectius. Per fer-ho, el treball en grup i el treball individual són mètodes complementaris essencials per aconseguir una repercussió a llarg termini.

Contactes

CRAE Les Palmeres – Associació CEPS (Barcelona).
Adreça electrònica: palmeres@asceps.org

Recursos

Villa Bruned, J. (1998). La animación de grupos. Madrid: Editorial Escuela Española.

3.3.4 Mostra d'art sobre el tema de la identitat

Organització CHILDREN IN SCOTLAND

Context

Howdenhall, el centre d'atenció residencial on es va portar a terme l'acció de suport, està gestionat per l'administració local, el consell municipal d'Edimburg. La majoria d'aquests centres a Escòcia, que són públics, són finançats per les administracions locals. A Escòcia, totes les acollides de nois i noies pel sistema d'atenció a la infància requereixen una ordre legal, per la qual cosa l'administració local té l'obligació de cuidar-los/les, així com també de vetllar pels seus drets mentre estiguin en el sistema d'atenció i ajudar-los/les fins als 25 anys.

Hi ha centres d'atenció residencial d'Escòcia que acullen alguns nens i nenes menors de 12 anys. Tanmateix, Howdenhall rarament acull persones més joves, ja que és un dels pocs centres de seguretat d'Escòcia. Això vol dir que els nois i noies que hi resideixen estan subjectes a una mesura legal en virtut de la qual poden ser reclosos/es —encara que no hi estan obligats/des— fins a sis setmanes i, passat aquest període, es pot autoritzar que la mesura expiri o sigui renovada. Aquest centre només acull nois i noies si hi ha una evidència clara que els seus comportaments són perillosos tant per si mateixos/es com per a altres persones. El centre té capacitat per a 12 joves però els nivells d'ocupació depenen del nombre de residents que compleixin amb els criteris per garantir l'ordre en qualsevol moment.
El centre compta amb una escola; aquells nois i noies que hi estan reclosos/es assisteixen a aquesta escola. Així mateix, aquells/es que actualment no tenen plaça en una escola també assisteixen a la del centre. Alguns/es residents segueixen anant a les seves respectives escoles fora del centre.

Justificació

Els i les residents de Howdenhall representen el col•lectiu de joves més vulnerables i conflictives en el sistema d'atenció. Invariablement, els primers anys de les seves vides han estat perjudicials i traumàtics. La violència ha caracteritzat les seves experiències: molts/es han estat víctimes de violència dins les seves famílies, han presenciat abusos domèstics i alguns/es han infligit violència als altres. Hi ha un nombre considerable d'autolesions. Donada la naturalesa dels i les residents del centre, no és estrany que de tant en tant hi hagi incidents de violència entre ells o envers el personal del centre, tot i que sempre s'intenta fer minvar les situacions potencialment perilloses i mantenir la seguretat entre els i les joves.

Molts dels nois i noies no tenien una concepció clara de si mateixos/es i tenien molt poca autoestima. La majoria havia experimentat situacions molt més inestables i molt més pertorbadores al llarg de les seves vides que altres nois i noies de la seva edat. Els objectius de l'acció van ser explorar els temes d'identitat i de pertinença, i representar aquests temes en treballs manuals i artístics.

Organització pràctica

L'acció es va portar a terme al llarg de nou setmanes. Va ser dirigit pel responsable del centre d'atenció residencial i pel director de l'escola del centre, tot i que també va implicar tot l'equip professional que hi treballa.

Material: materials artístics i de manualitats. Algunes de les activitats de l'acció es van realitzar durant la jornada escolar, ja que entraven dins del pla d'estudis escocès, i d'altres a la tarda, durant el temps lliure.

Participants

Deu joves de 12 a 16 anys, 6 nois i 4 noies.
Realització (estructura, activitats, observacions)

Setmana 1:

Introducció al projecte, PowerPoint sobre la identitat, qüestions sobre els trets identitaris i què és el que crea una identitat.

Setmana 2:

Se'ls va mostrar als nois i noies un exemple

en format PowerPoint sobre "Jo soc de...", i després van utilitzar ordinadors i iPads per crear els seus propis PowerPoints amb els llocs amb els quals s'identificaven.

Setmana 3:

Creació de treballs artístics basats en el tema de la identitat: es van utilitzar les empremtes dels nois i noies per crear la paraula "art".

Construcció de caixes de fusta per als records.

Setmana 4:

Tots els nois i noies van acabar l'exercici de l'autoreflexió per crear paraules amb la tècnica artística de les empremtes.

Setmana 5:

Tots els nois i noies van treballar per torns en diverses activitats artístiques: autoretrats sobre tela, empremtes i caixes per als records. Hi va haver progressos molt satisfactoris!

Una professional va participar en una classe per treballar amb els nois i noies i debatre sobre pedagogia social amb ells i elles.

Setmana 6:

Tots els nois i noies van treballar en autoretrats i caixes per als records, per torns. També es van completar els arbres que es volien exposar als passadissos.

Setmana 7:

Tots els nois i noies van treballar en autoretrats i caixes per als records, per torns. Hi va haver un nivell de participació excel•lent.

La professional es va reunir amb els nois i noies per decidir quan es faria l'acte d'inauguració de la mostra d'art i per parlar de qui hi seria convidat/da.

Setmana 8:

Van centrar tots els esforços en acabar tots els treballs per a l'exposició de la setmana següent. Tots els nois i noies van acabar les seves caixes per als records i alguns/es van acabar de fer les màscares. La majoria dels treballs ja estaven emmarcats i a punt per ser exposats. Els nois i noies es mostraven emocionats/des i participatius/ves.

Setmana 9:

Dia de l'exhibició. La mostra d'art va ser inaugurada pel conseller local. Tots els nois i noies estaven emocionats/des i molt participatius/ves. La participació de convidats i familiars també va es va valorar molt positivament.

Els nois i noies van interactuar molt bé amb les persones convidades i després de l'exposició van assegurar que havien gaudit molt de l'experiència.

Criteris per a bones pràctiques:

•Efectiva: l'acció de suport va aconseguir amb èxit la participació de nois i noies en situació de vulnerabilitat, que havien patit experiències negatives en les seves relacions i traumes en els primers anys de les seves vides.

•Millora de la resiliència: aquesta acció els va ajudar a reflexionar i el projecte "Alternatives de Futur" els va ajudar a assimilar algunes de les experiències viscudes. A més, els va ajudar a desenvolupar una major confiança en si mateixos/es i a tenir una millor consciència sobre el seu valor personal, d'una manera amena i entretinguda.

•Reproduïble, transferible i sostenible: aquest mètode es pot utilitzar en qualsevol centre residencial perquè els recursos necessaris per portar-lo a terme, a part del temps que hi han de dedicar els i les professionals, són mínims.

Reptes en la implementació

Treballar entorn de qüestions tan delicades —com el tema de la identitat— amb nois i noies tan vulnerables sempre suposa un repte. Tot i així, el personal qualificat del centre ho va saber gestionar molt bé.

Resultats aconseguits:

Tots els nois i noies van respondre molt positivament a les activitats i van comentar que els havia ajudat molt a entendre algunes experiències passades complexes i conflictives.

A continuació es mostren els resultats obtinguts en la relació a objectius en l'àmbit curricular:

OBJECTIU 1: Reconec que cada individu té una combinació única de capacitats i necessitats. Contribueixo a fer que la meva comunitat escolar valori els individus per igual i sigui un lloc acollidor per a tothom.

-Tema de la "identitat": es va explorar què ens fa persones.

-Es van desenvolupar habilitats per treballar en grup.

-Tant el personal docent com el d'atenció a la infància van treballar juntament amb els nois i noies. Els i les professionals van actuar com a referents i models per als nois i noies.

-Es va dur a terme una avaluació entre iguals (nois i noies tutelats/des).

-Es va explorar i fomentar el sentiment de pertinença a una comunitat, tant geogràficament com a l'escola.

-Es va convidar i acollir familiars, amics/gues i coneguts/des a visitar la seva comunitat escolar.

OBJECTIU 2: Sóc conscient i capaç d'expressar els meus sentiments i estic desenvolupant la capacitat per poder-ne parlar.

-Tema de la "identitat": es va explorar què ens fa persones. Es van desenvolupar habilitats per treballar en grup i per comunicar-se.

-Els autoretrats i les caixes per als records van fomentar la reflexió personal sobre la identitat i sobre els sentiments.

OBJECTIU 3: Puc resoldre problemes pràctics aplicant els meus coneixements de mesures, escollint les unitats més apropiades i el grau de precisió que la tasca requereix, i utilitzant una fórmula per calcular l'àrea o el volum quan sigui necessari.

-Es van utilitzar unitats de mesura bàsiques per crear les caixes per als records i els productes alimentaris per a les cases d'acollida.

OBJECTIU 4: M'agrada crear els textos que jo vull, i sovint escullo un tema, un propòsit, un format i uns recursos en funció de les necessitats del meu públic.

-Els nois i noies van crear poemes sobre el tema de la "identitat".

-Es va dur a terme una tasca d'autoreflexió, focalitzada en aspectes positius i negatius de la identitat.

-Es va crear d'una única empremta a partir de textos per tal de reflectir la identitat.

4. Conclusions

Aquest catàleg ha proporcionat informació sobre les accions de suport dutes a terme dins del projecte europeu «Alternatives de futur: cap a l'empoderament de nois i noies tutelades víctimes de violència amb la capacitació de professionals des d'una perspectiva de gènere i basat en el principi de l'interès dels i les menors» realitzat per organitzacions de sis països europeus. És possible extreure algunes conclusions sobre els temes més recurrents, la metodologia adoptada, els resultats aconseguits i els principals reptes trobats, així com també diverses recomanacions per seguir endavant, a partir de la descripció de les accions de suport que es presenten en aquest catàleg.

Pel que fa als temes tractats, s'ha dedicat una atenció especial a la qüestió de les normes i els estereotips de gènere i a la prevenció de la violència de gènere amb activitats realitzades sobre aquests temes a Bulgària, Alemanya i Catalunya. Un punt fonamental que va aparèixer amb la fase de detecció de necessitats és el de la normalització de la violència, incloent-hi la violència de gènere, en l'experiència de les noies i els nois residents en un CRAE. Molt sovint, les relacions íntimes basades en la possessió, la gelosia i el control es normalitzen entre els nois i noies que viuen en un CRAE. Conseqüentment, treballar en la prevenció de la violència, concretament, de la violència de gènere i de la violència en relacions íntimes es va considerar fonamental en molts CRAE. El primer pas cap a aquest objectiu es va basar, en molts casos, en la discussió sobre rols i estereotips de gènere. Es va convidar als i les menors a discutir sobre quines conductes es consideren apropiades per a homes/nens i per a dones/nenes, i a veure què succeïa a totes aquelles persones que no s'hi identificaven (això es va fer a Bulgària, per exemple, mitjançant l'exercici de «La casella dels rols de gènere»). En altres casos, com va passar a l'acció «El mes del gènere» portada a terme en un CRAE d'Alemanya, activitats que normalment són considerades femenines (com ara una nit de bellesa) o masculines (com jugar a futbol) es van oferir tant a nois com a noies per tal de qüestionar les normes de gènere i permetre i empoderar comportaments no convencional en relació al gènere. Una acció de suport («Com a la vida real», realitzada a Àustria) es va centrar en com el gènere es creua amb altres dimensions com la classe, l'ètnia, l'edat, l'orientació sexual, etc., per tal de complementar la reflexió sobre estereotips de gènere amb els privilegis i desavantatges interseccionals. En alguns casos, els centres d'atenció residencial només estaven ocupats per nois o per noies; no obstant això, els exercicis proposats es poden utilitzar en grups mixtos, també.

Generalment, les activitats relacionades amb les qüestions de gènere, identitat de gènere i orientació sexual necessiten una formació prèvia específica per part del personal educador i professional del CRAE en tant que aquests temes estan relacionats amb les seves històries personals i els seus comportaments. Així mateix, sense una formació específica, els i les professionals podrien no sentir-se suficientment capacitats/des per abordar temes tan delicats. La formació és, per tant, un component essencial basat en els diferents rols que tenen els/les professionals en relació amb els infants i els i les menors que viuen en un CRAE (per exemple, el grup d'educadors que viu en un CRAE té un paper diferent del que poden tenir persones expertes externes que només acompanyen les persones joves en activitats concretes).

Altres àrees tractades en les accions de suport tenen a veure amb la promoció de l'educació emocional i l'empoderament, així com també amb la creació d'espais segurs. Tenint en compte que els i les menors que viuen en un CRAE amb freqüència han patit abusos o negligències, l'habilitat per gestionar les seves emocions, la sensació de seguretat i l'autoestima sovint es veuen compromeses. Diverses accions de suport tenen com a objectiu fer front a aquesta situació. Per exemple, en un CRAE d'Itàlia, es va dur a terme una acció de suport per promoure l'educació emocional a través d'exercicis físics, jocs de rol, discussions a partir de vídeos (com ara la pel•lícula d'animació Inside out) en tant que es va fer evident que moltes persones joves tenen problemes per identificar i abordar les múltiples emocions que afronten en el seu dia a dia. El principal entrebanc en aquest tipus d'exercicis és que els nois i noies tendeixen a negar les seves emocions i, per tant,

és important proporcionar-los eines diverses que els puguin ajudar a obrir-se per tal de reconèixer i fer front a les seves emocions.

Altres activitats, tals com «El bagul màgic», realitzada en un centre de Catalunya, pretenen promoure l'autoestima i l'empoderament dels i les menors per tal de millorar la seva recuperació de les experiències de violència viscudes i per ajudar-los a construir-se una vida lliure de violència.

Una altra àrea abordada per diverses activitats és la relacionada amb la creació d'espais segurs i la promoció de la seguretat també virtual, a través de l'ús d'Internet. A Bulgària, es va realitzar una activitat sobre la creació d'espais segurs, mitjançant exercicis i discussions sobre què és un espai segur/insegur. La seguretat per Internet, el ciberassetjament i el grooming (assetjament sexual per internet) han estat també objecte de diverses accions de suport a Àustria, Itàlia i Catalunya. Les persones joves comparteixen molta informació personal per Internet, com el nom, interessos, fotografies, vídeos i altres dades confidencials. El fet de compartir informació pot ser perillós en relació amb el problema de la privacitat i pot facilitar la perpetració de diverses formes d'abús tant per altres nois i noies com per persones adultes. Partint d'aquest coneixement i dels resultats de la detecció de necessitats, el tractament de la violència que té lloc en xarxes socials s'ha convertit en un tema sensible i en un dels reptes que han d'afrontar els i les professionals que treballen en els CRAE. De manera més general, diverses activitats tenen el propòsit de sensibilitzar les persones joves sobre els riscos que corren quan utilitzen Internet, riscos que tendeixen a negar o ignorar, i com ho poden fer per evitar-los.

Es van utilitzar diversos mètodes (vídeos, pel•lícules, entrevistes...) per reflexionar sobre com el comportament dels i les menors a la seva vida real tendeix a diferenciar-se —i oposar-se— al que mostren a través d'internet. Mentre a Àustria es va realitzar una activitat per reflexionar sobre la incidència del gènere en l'assetjament escolar (vídeo sobre ciberassetjament per noies), a Itàlia es van utilitzar dibuixos animats que proposaven diferents reaccions possibles a casos de ciberassetjament i grooming. Un repte que va sorgir en aquesta àrea està relacionada amb la tendència dels nois i noies a afirmar que ja saben com comportar-se per Internet i com protegir la seva privacitat mentre que, en realitat, adopten comportaments que les posen en risc.

L'assetjament va ser un tema tractat en més d'una acció de suport en tant que és una experiència molt comuna entre adolescents en general, com a víctimes i, a vegades, també com a perpetradors. També en aquests casos, moltes vegades els nois i noies reaccionen dient que ja saben com afrontar situacions d'assetjament ja que el tema ha estat objecte de molts tallers de sensibilització a les escoles. No obstant això, si les activitats realitzades són capaces d'impulsar debats més profunds, els i les menors tendeixen a revelar els seus dubtes i debaten sobre les seves experiències personals.

La fase de detecció de necessitats realitzada durant el projecte va demostrar que l'acceptació (crítica), el coneixement sobre els drets i la participació es troben entre les necessitats més rellevants de les noies i els nois tutelats. Aquestes necessitats es van tenir en compte a mesura que les accions de suport tenien com a finalitat involucrar els i les joves directament, promovent un debat lliure i, en alguns casos, donant als nois i noies la possibilitat de proposar activitats que es portessin a terme en el CRAE. Per exemple, en un CRAE d'Alemanya es va realitzar una activitat específica per millorar la participació en la vida quotidiana i la presa de decisions del CRAE. A través d'un seguit d'exercicis (la caixa de queixes, les cadires de desitjos i queixes, espais de confort), les accions de suport tenen com a objectiu passar de la participació «sobre papen» a la participació focalitzada en les necessitats quotidianes dels i les joves.

La metodologia que va funcionar millor en la realització de les accions de suport van ser les eines interactives i participatives, com ara vídeos (pel•lícules, dibuixos animats, monòlegs),

exercicis, jocs de rol, etc. Les matèries més sensibles, com la violència de gènere o l'assetjament, sovint s'afrontaven mitjançant eines que fossin capaces de motivar debats sobre el tema sense fer-lo massa dens, com per exemple dibuixos, parts de pel•lícules escollides amb cura o monòlegs que representessin el tema de manera còmica. L'ús d'unes eines apropiades ha estat un factor clau en la realització de les accions de suport per tal de no revictimitzar els i les menors i per crear un ambient relaxat que els permetés sentir-se segurs/es i debatre lliurement.

Finalment, albirant futures línies de treball amb nois i noies, han aparegut diverses qüestions clau. En primer lloc, treballar per a la implementació dels drets dels infants, assegurar una participació real dels nois i noies tutelades i, al mateix temps, garantir la seva seguretat i protecció és un dels reptes més rellevants que afronten els i les professionals. Un altre tema essencial és el que es refereix a la prevenció de la violència, incloent-hi la violència de gènere, ja que els comportaments violents sovint són normalitzats en les experiències dels nois i noies que viuen en un CRAE. Amb aquest objectiu, les activitats destinades a l'educació emocional i a la creació d'espais segurs poden ser eines de gran ajuda. Per acabar, l'enfocament en els estereotips de gènere, la identitat de gènere i la prevenció de la violència de gènere és particularment important per tal de proporcionar a tots aquests nois i noies les eines necessàries per no reproduir o ser víctimes de comportaments violents, així com també per prendre decisions a les seves vides que no depenguin de les normes de gènere, sinó que estiguin orientades per les seves aptituds, habilitats i desitjos. Esperem que les accions de suport descrites en aquest manual esdevinguin alguns exemples valuosos en aquesta direcció.

L'elaboració d'aquest catàleg ha estat coordinada per l'Erika Bernacchi de l'Istituto degli Innocenti (Itàlia) i la Donka Petrova de la Fundació Animus (Bulgària). La maquetació del catàleg ha estat realitzada per la Lynn Gilmour de Children in Scotland (Escòcia).

Les següents persones formen part de l'equip que ha recollit la informació i ha redactat la descripció de les bones pràctiques: Elli Scambor, Anna Kirchengast (Verein für Männer- und Geschlechterthemen Steiermark); Donka Petrova (Fundació Animus); Marion Macleod, Lynn Gilmour (Children in Scotland); Tanja Abou, Bernard Könnecke, Thomas Viola Rieske (Dissens); Erika Bernacchi, Tania Berti, Francesca Lamedica, Raffaella Pregliasco (Istituto degli Innocenti); Alba Elvira, Amanda Alexanian (Fundació Surt).

Projecte coordinat per

Fundació Surt

Entitats del partnerariat

Institute for Education and Research
dissens

20 YEARS ANIMUS ASSOCIATION FOUNDATION

VEREIN Männer- und Geschlechterthemen Steiermark

Children in Scotland

Istituto degli Innocenti

Organitzacions associades i cofinançadores.

Das Land Steiermark
Soziales, Arbeit und Integration

SOS CHILDREN'S VILLAGES

concordia SOCIAL PROJECTS BULGARIA

Marzahn-Hellersdorf
Beste berufliche Aussichten

COMUNE DI FIRENZE

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball, Afers Socials i Famílies

life changes trust

Wiki

Publicació co-finançada per la Unió Europea
Aquesta publicació ha estat produida en el marc del programa REC 2014-2020.
Els continguts d'aquesta publicació són responsabilitat última de l'equip de treball del projecte Alternatives de Futur i no reflexen en cap cas les opinions i la visió de la Comissió Europea.